

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Nikola Neubauerová

**Turistický potenciál oblasti Moravskotřebovska a Jevíčka
a jeho využití pro projekty MAS**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: RNDr. Aleš Létal, Ph.D.

Olomouc 2016

Bibliografický záznam

- Autor (osobní číslo):** Nikola Neubauerová (R13590)
- Studijní obor:** Učitelství geografie pro SŠ (kombinace Bi-Z)
- Název práce:** Turistický potenciál oblasti Moravskotřebovska a Jevíčka a jeho využití pro projekty MAS
- Title of thesis:** The tourist potential of the Moravská Třebová and Jevíčko region and its use for Local Action Group projects
- Vedoucí práce:** RNDr. Aleš Létal, Ph.D.
- Rozsah práce:** 59 stran, 1 vázaná příloha, 2 volné přílohy
- Abstrakt:** Bakalářská práce je zaměřena na turistický potenciál oblasti Moravskotřebovska a Jevíčka. Jedná se o zajímavou oblast Pardubického kraje, sousedící s krajem Olomouckým a Jihomoravským. V práci jsou sepsány významné památky této oblasti se zaměřením na jejich historický vznik a vývoj, a také socioekonomické zajímavosti zaměřené na tradiční výrobu produktů. Práce obsahuje také mapy, které doplňují některé kapitoly a nedílnou součástí jsou turistické trasy vytvořené pro širší okruh návštěvníků.
- Klíčová slova:** Turistický potenciál, MAS Moravskotřebovska a Jevíčka, památky, turistické okruhy
- Abstract:** This bachelor thesis assesses the tourism potential of the Pardubice region, particularly the surroundings of the cities Jevicko and Moravska Trebova. The studied area is located in between of the Olomouc region and the South Moravian region thus it is quite an interesting zone when concerning the opportunities of tourism. The thesis focuses on several aspects of this area: the origins and history of local well-known landmarks are presented, including the references to some socioeconomic interests

and descriptions of traditional local products. Moreover, the work comprises the corresponding field maps enriched by hiking trails suitable for diverse range of visitors.

Keywords:

Tourism potential, MAS Moravska Trebova and Jevicko, sights, hiking trail

Prohlašuji, že jsem zadanou bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením RNDr. Aleše Létala, Ph.D. a veškerou použitou literaturu a zdroje jsem řádně uvedla do seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

Podpis

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce, panu RNDr. Aleši Létalovi, Ph.D. za odbornou pomoc při zpracování práce, za jeho cenné rady a připomínky. Dále děkuji panu Jiřímu Vondrovi, Františku Plechovi a vedení MAS, za poskytnutí materiálů a cenných informací a v neposlední řadě své rodině a přátelům, za jejich trpělivost a podporu při zpracování bakalářské práce.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Nikola NEUBAUEROVÁ**
Osobní číslo: **R13590**
Studijní program: **B1501 Biologie**
Studijní obory: **Geografie**
Biologie
Název tématu: **Turistický potenciál oblasti Moravskotřebovska a Jevíčka a jeho využití pro projekty MAS.**
Zadávací katedra: **Katedra geografie**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit turistický potenciál oblasti MAS Moravskotřebovska a Jevíčka a vytipovat další možné atraktivity a zajímavosti ve vztahu k historickému vývoji území nebo přírodním, technickým a kulturním památkám. Autorka během řešení práce bude úzce spolupracovat s pracovníky místní akční skupiny a výstupy a výsledky budou zaměřené na konkrétní potřeby MAS. Součástí práce bude realizované terénní šetření se sběrem potřebných dat a také kontakty s odbornými institucemi v regionu.

Rozsah grafických prací: Podle potřeb zadání
Rozsah pracovní zprávy: 5 000 - 8 000 slov
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

BÍNA, J. a kol.(2010): Využití potenciálu cestovního ruchu v České republice. Závěrečná zpráva úkolu B.9/CR. Ústav územního rozvoje, Brno, 67 s.
FORET, M. a kol. (2014): Cestovní ruch v regionálním rozvoji. Mendelova univerzita v Brně, 73 s.
Kolektiv (2011): Po stopách technických památek: výběr z mapování na území MAS Regionu Poodří, MAS Moravská cesta a MAS Moravský kras. MAS Regionu Poodří, 2011. 119 s.
Kolektiv (2010): Využití rekreačního potenciálu specifické oblasti Luhačovicko. Územní studie. DHV CR, spol. s r. o., 49 s.
MARTÍNEK, J. a kol. (2014): Poznáváme historické cesty - Discovering historical roads. Centrum dopravního výzkumu, Brno. 238 s.
NEKUDA, V. (ed). (2002): Moravskotřebovsko; Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost, Brno, 843 s.
SCHNEIDER, J., FIALOVÁ, J., VYSKOT, I. (2009): Krajinná Rekreologie II. Mendelova zemědělská a lesnická Univerzita v Brně, 132 s.

Vedoucí bakalářské práce: **RNDr. Aleš Létal, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání bakalářské práce: **26. srpna 2015**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

L.S.

prof. RNDr. Ivo Frébort, CSc., Ph.D.
děkan

doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 26. srpna 2015

Obsah

1	Úvod	9
2	Cíle práce	10
3	Metodika práce	11
	3.1 Rešerše literatury	12
4	Vymezení území	14
5	Fyzicko-geografická charakteristika	16
	5.1 Geomorfologie	16
	5.2 Geologie	18
	5.3 Pedologie	20
	5.4 Klimatologie	22
	5.5 Hydrologie	24
	5.6 Biogeografie	24
	5.6.1 Chráněná území	26
6	Historický vývoj oblasti	29
7	Typ osídlení s důrazem na národnosti	31
8	Turistický potenciál oblasti	32
	8.1 Sídlní architektura a památky	32
	8.2 Rozhledny	39
	8.3 Historické a technické zajímavosti	40
	8.4 Ostatní vybrané zajímavosti a památky	43
	8.5 Přírodní zajímavosti	45
	8.6 Socioekonomické zajímavosti	48
	8.7 Ubytování	50
9	Turistické okruhy	52
10	Závěr	53
11	Summary	54
12	Použité zdroje	55

1 Úvod

Oblast Moravskotřebovska a Jevíčka se nachází v Pardubickém kraji, v okrese Svitavy. Tato lokalita je zajímavá tím, že se jedná o území, které blízce hraničí s dalšími 2 kraji, a to s krajem Olomouckým a Jihomoravským. Tato oblast se také nazývá Malá Haná.

Turistický či cestovní ruch je v dnešní době mezi lidmi velmi oblíbený a zároveň celosvětově rozšířený. Ačkoliv je vymezené zájmové území poměrně malé, zajímavostí a kulturních památek, které většinou lidé nevidí, nebo o nich dokonce ani neví, se tu nachází mnoho. Především se jedná hlavně hrady nebo zbytky hradisek, které jsou tu dodnes zachovány, studánky spojené s pověstmi nebo také rozhledny a především i velké množství naučných stezek, které seznamují návštěvníky s okolím. Je důležité, aby se prohloubilo povědomí o turistickém potenciálu v této oblasti. Jak lidem, co tu žijí, tak i lidem, kteří do dané lokality zavítají, je zapotřebí odhalit krásy regionu a dát jim impuls k tomu, aby se sem opět vrátili. Protože je pro mě tato oblast zajímavá a důležitá již tím, že tu od malička žiji, chtěla bych i já podpořit, pomoci zhodnotit a zanalyzovat toto území, objevit a vytipovat atraktivitu a zajímavosti nejen pro návštěvníky, ale i pro místní obyvatele.

Hlavní vymezení území bakalářské práce jsou hranice, kde působí MAS Moravskotřebovsko a Jevíčko o.p.s., protože s nimi úzce spolupracuji a zároveň výsledky šetření budou využity právě pro potřeby místní akční skupiny. Tato organizace vznikla v roce 2006 a jejím hlavním cílem je především podpora a rozvoj regionu.

2 Cíle práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat a zhodnotit turistický potenciál oblasti Moravskotřebovska a Jevíčska, vybrat a vytipovat další možné atraktivitu a zajímavosti území. Kláden bude důraz také na vztah k historickému vývoji, dále přírodním, technickým a kulturním památkám.

Důležitým stěžejním bodem bakalářské práce bude úzká spolupráce s členy místní akční skupiny Moravskotřebovsko a Jevíčsko o.p.s, pod vedením paní Miroslavy Šejnohové. Výsledky a výstupy budou zpracovávány tak, aby byly přínosné a odpovídaly konkrétním potřebám MAS.

Nedílnou součástí bude terénní výzkum spojený se sběrem potřebných dat, fotodokumentací, zjištění dostupností památek, získání informací z odborných publikací a především kontakt s odbornými institucemi v regionu a místními kronikáři. Práce bude v její první části doplněna o fyzicko-geografickou charakteristiku území.

3 Metodika práce

Během řešení práce bylo použito více metod. Předně to bylo studium odborné literatury, které mělo za cíl shromáždit veškeré dostupné informace o zájmovém území a sledované tematice. Rozbor čerpaných zdrojů je sepsán v podkapitole 3.1 rešerše literatury.

Nedílnou součástí při zpracování práce byl především kontakt a interview s místními historiky a pamětníky, a také spolupráce s místní akční skupinou. Na základě získaných informací, dat a v návaznosti na aktuální potřeby MAS Moravskotřebovska a Jevíčka byla zpracována kapitola 9 a zejména bylo důležité praktické využití informací v návrhu možných turistických tematických okruhů. V této druhé části bakalářské práce je zpracována charakteristika jednotlivých vybraných památek a zajímavostí, které tu jsou popisovány a seznamují tak ostatní především s jejich historií a původem vzniku.

V rámci řešení práce bylo nutné provést terénní šetření a detailnější zmapování aktuálního stavu vybraných zájmových bodů nebo lokalit. V rámci této aktivity byla pořízena fotodokumentace, byly získávány detailní lokální informace z dostupných zdrojů nebo od místních obyvatel.

Pro tvorbu mapových výstupů, které doplňují také fyzicko-geografickou charakteristiku a dále pro tvorbu mapových podkladů pro potřeby práce, bylo využito programu ArcGIS 10.2 od firmy ESRI. Tento program byl využit také pro tvorbu výškových profilů tras a sestavení jejich map. Konečným výstupem je vytvoření jednotlivých turistických okruhů, rozdělené podle typu dopravního prostředku i s časovým itinerářem a souřadnicemi jednotlivých zastavení.

3.1 Rešerše literatury

Mezi primární zdroje při zpracování první části bakalářské práce, která se zaměřuje na fyzicko-geografickou charakteristiku, bylo využito těchto publikací: Z nížin do hor: Geomorfologické jednotky České republiky (Demek a kol., 2012), Geomorfologické členění reliéfu Čech (Balatka, Kalvoda, 2006), Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny (Demek a kol., 2006), Půdy České republiky (Tomášek, 2007), Půda v České republice (Hauptman, 2009), Atlas půd České republiky (Tomášek, 1995), Klimatické oblasti Československa (Quitt, 1971) a Biogeografické členění České republiky (Culek a kol., 1996).

Publikace Agentury přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno - Chráněná území ČR, svazek IV, byla využita pro popis chráněných území v zájmové oblasti. Doplnění o podrobnější informace o těchto lokalitách zajistilo nahlédnutí do Plánů péče těchto chráněných území. Konkrétně se jednalo o Plány péče o přírodní památku Hradisko, přírodní rezervaci Dlouholoučské Stráně a přírodní památku Pod Skálou.

Pro popis historického vývoje oblasti byla využita odborná literatura: Moravskotřebovský okres: Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska (Mackerle a kol., 1946), Období středověku do válek husitských (Nekuda, 2002), Raně středověké osídlení Malé Hané na pomezí Čech a Moravy (Profantová, Vích, 2008), Odsun Němců ze Svitavska 1945–1947 (Skřivánek, 1995), Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848–1960 (Vlach, Kubiček, 1968) a také kapitoly Období let 1918–1945 (Gruntová, Vašek in Nekuda, 2002), Pravěké osídlení (Matějčíková, Vích in Nekuda, 2002) z publikace Moravskotřebovsko, Svitavsko (Nekuda, 2002). Tu vydala Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, a stala se důležitou publikací, pro doplnění některých částí práce.

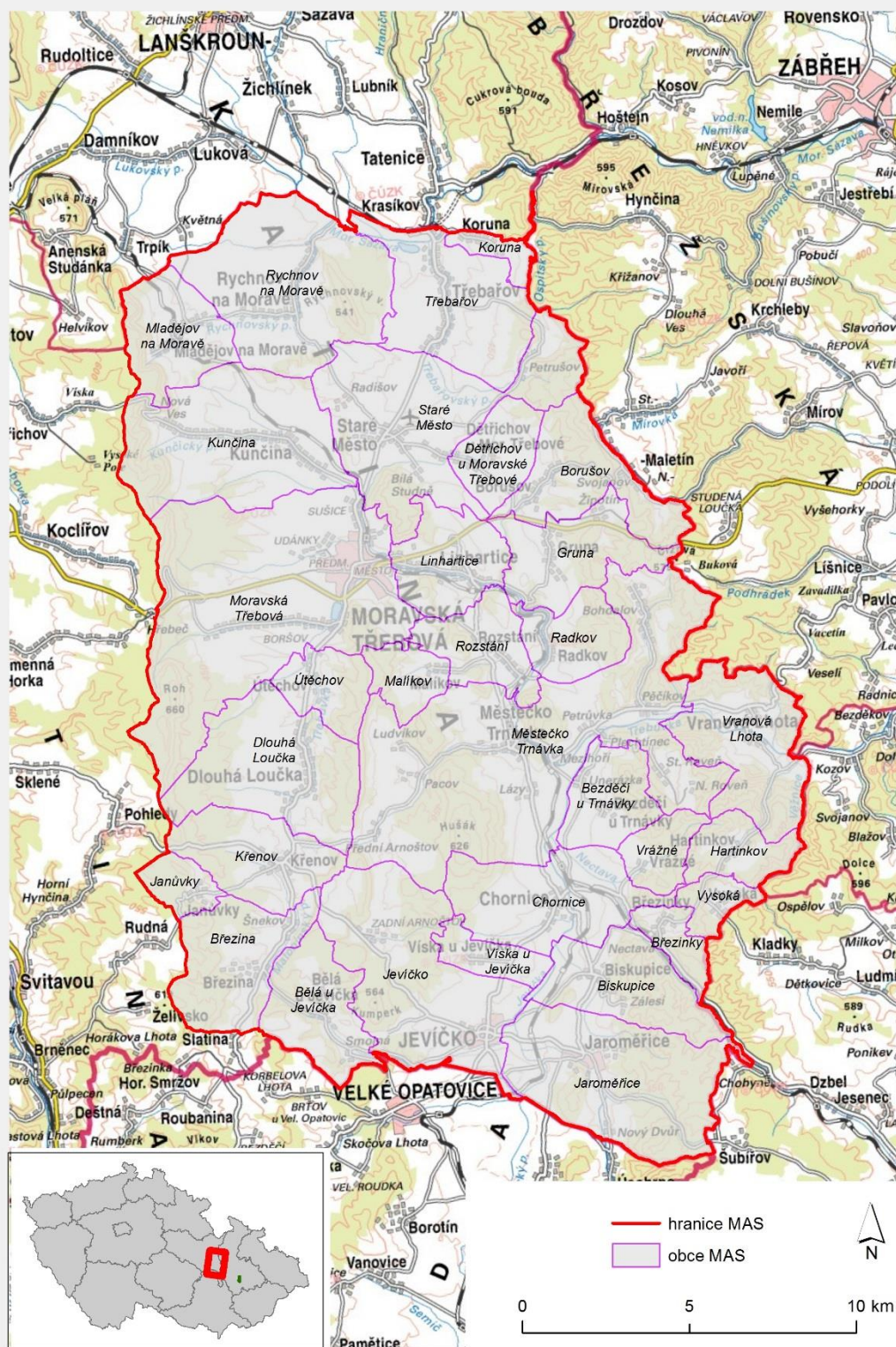
Do druhé části práce, která se zabývá vlastním zpracováním jednotlivých památek a zajímavostí dané oblasti, byly zařazeny tyto publikace: Mařínské hradisko ve světle komunikačních souvislostí a fortikačních anomálií (Cendelín, 2004), Hradiska našeho kraje (Hampl, 1970), Záchranný archeologický výzkum nádvoří zámku v Moravské Třebové (Hudec, 1998), Hrad Cimburk u Městečka Trnávky (Lancinger, Svoboda, 1995), Městská památková rezervace Moravská Třebová (Loubal, 1995), Moravskotřebovský okres: Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska (Mackerle a kol., 1946), K historii hradu Vraní Hory

a Plankenberka (Plaček, Procházka, 1986), Jevíčko – městská věž (Plech, 2009), Cesta od renesance k baroku. Slavné stavby Moravské Třebové (Sedlák a kol., 2012), Kamenný klíč: Staroslovanské hrady, Slovanská hradiště v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Sučková, Abušínov, 2005), Biskupice 1262–2012: Dějiny obce (Šmeral, 2014), Cimburk: Zřícenina hradu nad Městečkem Trnávku u Moravské Třebové (Vojkovský, 2014). Pro popis dálnice Vratislav–Brno–Viedeň byly využity články z Moravskotřebovských vlastivědných listů, konkrétně Nedokončená dálnice Vratislav–Brno–Viedeň v okolí Moravské Třebové, (Janda, 2012–2014), Nedokončená dálnice Berlín–Vratislav–Viedeň (Janda, 2006), Průběžná dálnice Viedeň–Vratislav v okrese Moravská Třebová (Vymětalík, 2010) a Německá průchozí dálnice (Janda, 2008).

4 Vymezení území

Zájmové území se nachází ve východních Čechách, v jihovýchodní části Pardubického kraje, konkrétně v okrese Svitavy. Celá oblast se nachází v zajímavém území, které leží na hranicích 2 dalších krajů, a to kraje Olomouckého a Jihomoravského. V rámci geomorfologického členění České Republiky spadá do Českomoravské vrchoviny, která je ohraničena Hřebečovským hřbetem u Moravské Třebové, jež tvoří východní okraj podsoustavy Východočeské tabule. U Jevíčka přechází do Jevíčské sníženiny, které tvoří severní část podcelku Malé Hané v Boskovické brázdě, ležící již v sousedním okresu Blansko.

Hranice zájmové oblasti přesně kopírují území mikroregionů Moravskotřebovska a Jevíčka (obr. 1), které jsou tvořeny 33 obcemi. Vymezeny jsou obcemi Rychnov na Moravě na severu a Jaroměřicemi v jižním cípu oblasti. Pro potřeby bakalářské práce bylo vybráno území, ve kterém působí MAS Moravskotřebovska a Jevíčka o.p.s., se kterou spolupracuji. Zaujímá rozlohu 41 725 ha.

Obr. 1 Lokalizace zájmového území v rámci ČR

Zdroj: vlastní zpracování, mapový podklad Arc ČR 500 ©. WMS Základní mapy ČR

5 Fyzicko-geografická charakteristika

5.1 Geomorfologie

Rozdělení dle geomorfologických jednotek České republiky (Demek, 2012)

Moravskotřebovsko:

Provincie: Česká Vysočina

Soustava: Krkonošsko-jesenická

Podstoustava: Orlická podsoustava

Celek: Podorlická pahorkatina

Podcelek: Moravskotřebovská pahorkatina

Okrsky: Moravskotřebovská kotlina

Lanškrounská kotlina

Malonínská vrchovina

Trnávecká vrchovina

Jevíčko:

Provincie: Česká Vysočina

Soustava: Českomoravská

Podsoustava: Brněnská vrchovina

Celek: Boskovická brázda

Podcelek: Malá Haná

V zájmové oblasti se střídá velké množství synklinál a antiklinál. Oblast našeho území, které začíná u Moravské Třebové, je součástí Orlické podsoustavy, která se dále dělí na Podorlickou pahorkatinu a do podcelku Moravskotřebovské pahorkatiny. Ta se rozděluje na Moravskotřebovskou, Lanškrounskou a Pacovskou kotlinu a Malonínskou a Trnáveckou vrchovinu.

Moravskotřebovská kotlina je synklinální sníženina, která je protáhlá a nachází se při úpatí čela kuesty Hřebečovského hřbetu, jež patří k nejvýchodnějšímu cípu Východočeské tabule, podcelku Českotřebovské vrchoviny. Malonínská a Trnávecká vrchovina tvoří souvislá pásma hřbetů, která jsou rozdělena Pacovskou kotlinou a způsobují klínovitý útvar jihovýchodní části Moravskotřebovské pahorkatiny. Rozlehlá severní kotlina, která je přerušena pouze vrchem u Rychnova, se rozbíhá do dvou cípů. Jeden směřuje západně ke Křenovu a druhý východně od Moravské Třebové do údolí Třebůvky k Městečku Trnávce. Tento cíp patří do Trnávecké vrchoviny. Je to druhé pásmo Malonínské hrásti. Skládá se ze spousty vrchů, které začínají v Městečku Trnávce malým vrchem Cimburk, také Doubravicí, Horkou, Ostrým, Strážnou a Křížovým vrchem u Moravské Třebové. Nejvyšším vrchem je Třebovské hradisko a Dubina. Třebovské hradisko se vyznačuje výrazným úpatím, které je zakončeno typickými trojúhelníkovými plochami, které se nazývají faceti (Nekuda, 2002). Trnávecká vrchovina, také označovaná jako plochá vrchovina, v povodí Třebůvky má členitý povrch. Nad krajinu vystupuje hrást', na které se nachází nejvyšší bod tohoto podcelku, vrch Hušák.

Celá tato oblast leží na horninách letovického krystalinika a vyskytují se tu kerné a hrást'ové stavby s výraznými, strukturně podmíněnými tvary s tektonicky podmíněnými sníženinami vyplněnými mořskými sedimenty. Trnávecká a Malonínská vrchovina také rozděluje tuto širokou kotlinu na Moravskotřebovskou a Lanškrounskou, na kterou navazuje v údolí Třebůvky sníženina Boskovické brázdy. Ta je vymezena přítokem řeky Jevíčky. Přechází tu tedy do Českomoravské soustavy, konkrétněji podsoustavy Brněnské vrchoviny, ve které leží celek Boskovická brázda. Ta se dělí ještě dále na podcelek Oslavanská brázda, Žernovická hrást' a Malá Haná, která je rozdělena na okrsky. Jevíčko patří do Jevíčské sníženiny, která pokračuje až do sousedního okresu Blansko.

Nejvyšším bodem v této oblasti je vrch Hušák s nadmořskou výškou 626 m n. m. a dále Rychnovský vrch s výškou 541 m n. m. (Nekuda, 2002). Nejnižší bod, pouze 303 m n. m., se nachází v údolí řeky Jevíčky u Pěčíkova (Demek, 2012).

5.2 Geologie

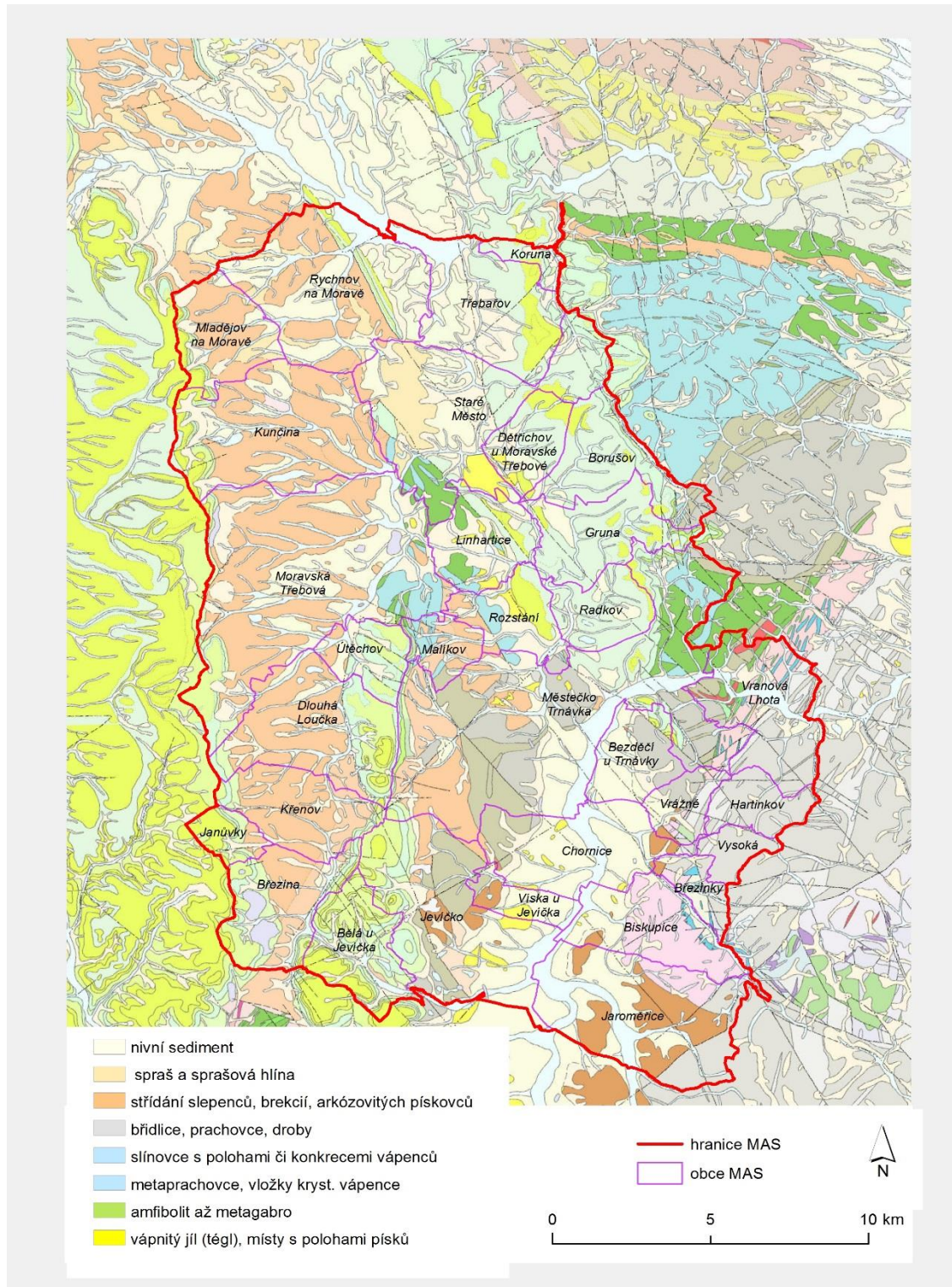
Celé podloží leží především na sedimentárních horninách, což náleží spíše k mladším etapám vývoje oblasti Českého masivu, ale svým geologickým vývojem by mohl sahat až do prekambria. Některé sedimenty jsou paleozoického stáří a náleží jak k devonu, tak kulmu, ale také k permu Orlické pánve. Ta hraničí v oblasti Malonínské hrásti s permokarbonem Boskovické brázdy. Horniny letovického krystalinika vystupují nad povrch, ale na západě území jsou známé pouze z vrtů. Objevují se tu také ve velké míře sedimenty druhohorního, třetihorního i čtvrtohorního stáří. Mezi Moravskou Třebovou a Jevíčkem se kříží dva zlomy. První ve směru Boskovické brázdy a druhý u Nectavy. Důsledkem je zvýšená seismická aktivita (Bohatý in Nekuda, 2002).

Zábřežské krystalinikum reprezentují metapelity, metaprachovce a amfibolity u obce Pěčíkov. Mohelnické souvrství devonského stáří zastupují tzv. cimberské vrstvy v okolí Městečka Trnávky a na úbočí Hušáku, tvořené břidlicemi, které se střídají s prachovci a droby. Dále se tu vyskytují mírovské slepence, které jsou tvořeny křemenem, a jsou středně až hrubě zrnité. V podloží těchto hornin se nachází trnávecká břidlice, která je řazená k devonu. V těchto břidlicích byla zjištěna fauna, odpovídající givetu.

Dále se u Mezihoří vyskytuje velké množství spraše a sprašové hlíny a místy také slepenec, brekcie a pískovec ze svrchního karbonu a permu. Prozrazuje se typickým červeným zbarvením půdy. Patří to ke sladkovodním sedimentům, které jsou říčního a jezerního původu (Houzar in Nekuda, 2002). Na vrcholu Doubravice můžeme narazit také na aplit a pegmatit a u Městečka Trnávky se vyskytují oblasti terciérních sedimentů, především vápnitého jílu z oblasti karpatské předhlubně. Jde patrně o zbytek rozsáhlejšího pokryvu, kdy moře z karpatské předhlubně pronikalo do nitra Českého masivu k severozápadu podél sníženin. Podloží v oblasti Městečka Trnávky a Mezihoří má hlinitý, šterkovitý a také písčité charakter především z oblasti kvartéru, který se objevuje ve velké části celého říčního údolí Třebůvky a Jevíčky. Ojedinele se v této oblasti vyskytuje slínovec, jílovec a vápnitý pískovec ze svrchní křídly, především v oblasti Plechtince a Pěčíkova (Nekuda, 2002).

Křídové horniny se vyznačují nálezy fosilií, například ježovek a měkkýšů. Za zmínku stojí i opuštěný důl na grafit, který tu tvořil až 1 metr mocnou vložku v katastru Městečka Trnávky. Na svahu vrchu Hušáku leží opuštěné doly ložisek

manganových rud, které se vytvořily z permských pískovců a slepenců. Tyto rudy byly těženy již v 18. století. Nyní jsou doly opuštěné (Nekuda, 2002).

Obr 2 Geologická stavba zájmového území Moravskotřebovska a Jevíčka
 Zdroj: vlastní zpracování, mapový podklad Arc ČR 500 ®. WMS Základní mapy ČR

5.3 Pedologie

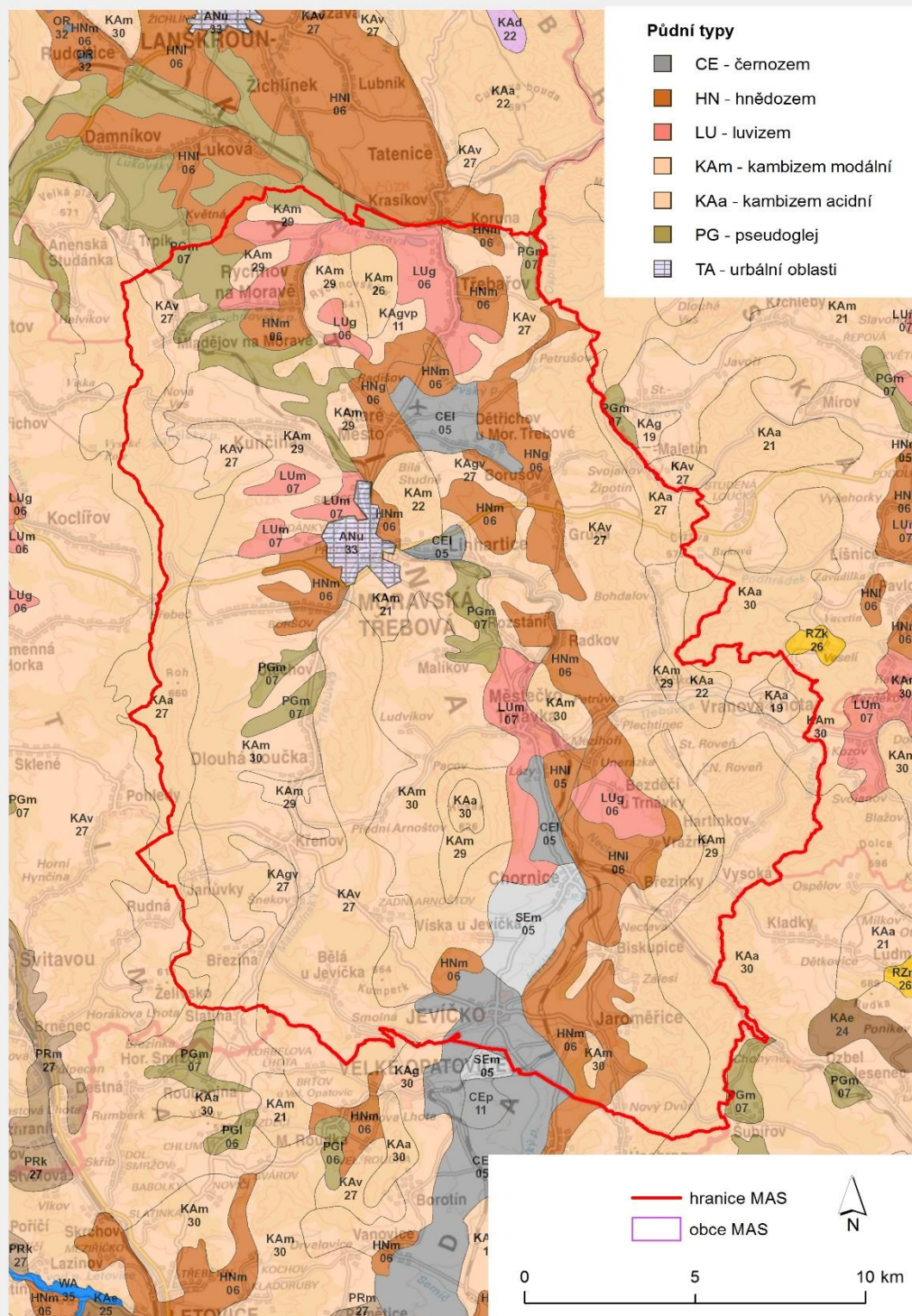
Jelikož mikroregion Moravskotřebovska a Jevíčska leží v mírně teplé oblasti, na struktuře a typu půd se podílí nadmořská výška. Půdy se tedy liší u hřbetů a vrchovin od půd v kotlinách a sníženinách. Hlavním typem, který se v této oblasti vyskytuje, je ilimerizovaná půda neboli luvizemě. Dále hnědé kyselé půdy, hnědé půdy, tedy kambizemě a pseudogleje. V nivách říčních toků se vyskytují fluvizemě.

Luvizemě jsou rozšířeny především ve středních výškách, v pahorkatinách a vrchovinách. Nejhojněji jsou zastoupeny především mezi 250–600 m n. m. Můžeme je tedy nalézt na nejvyšších vrchovinných pásmech, jako jsou Hřebečovský hřbet a Trnávecká vrchovina. Tady, především v okolí nejvyššího bodu Hušáku, a také na Doubravici. Tento typ půdy vzniká v kyselém prostředí, v přítomnosti doubrav a bučin. Matečným substrátem v tomto typu půdy převažují sprašové hlíny, středně těžké glaciální sedimenty, smíšené svahoviny, ojediněle zahliněné terasové sedimenty nebo hluboké zvětraliny.

Kambizemě neboli hnědé půdy jsou na území České republiky nejrozšířenějším půdním typem. Nejméně zastoupeny jsou pouze v nížinách. Vyskytují se převážně mezi 450 až 800 m n. m. v místech, kde je členitý reliéf. Na našem území to je v jižní části Moravskotřebovské kotliny (Nekuda, 2002). Matečným substrátem je většina hornin skalního podkladu (žula, čedič, pískovce, atd.). Hnědé kyselé půdy mají nižší obsah humusu s nízkým nasycením sorpčního komplexu. Tento typ půd se vyskytuje především v Malonínské a Pacovské kotlině.

Ve středních výškových stupních, kde se střídají s luvizeměmi, se nachází pseudogleje. Jsou velmi podobné ilimerizovaným půdám, proto jsou i u nich matečnou horninou především sprašové hlíny, ale také jíly, smíšené svahoviny, slínovce a zvětraliny. Pseudogleje jsou nejtypičtější pro pánve. Vyskytují se v nižší části Trnávecké vrchoviny a střední části Moravskotřebovské kotliny.

Fluvizemě vyplňují především plochá dna říčních údolí. Vyskytují se zejména v nížinách. Původním porostem byly lužní lesy a údolní louky. Nivní půdy můžeme řadit k vývojově nejmladším, protože půdotvorný proces jejich vzniku byl často periodicky přerušován záplavami. Matečným substrátem jsou převážně říční a potoční náplavy, tedy nivní uloženiny (Tomášek, 2007).

Obr. 3 Typologie půd zájmového území Moravskotřebovska a Jevíčka
 Zdroj: *Vlastní zpracování*, mapový podklad WMS Česká geologická služba (Půdní mapa 1:50 000)

5.4 Klimatologie

Quitt ve své kategorizaci klimatických oblastí Česka rozlišuje 23 klimatických jednotek v teplé, mírně teplé a chladné klimatické oblasti ve 14 klimatologických charakteristikách (CH1–CH7, MT1–MT11 a T1–T5). Klasifikace podle mapy Quitta z let 1961–2000 řadí oblast mikroregionu do mírně teplé oblasti, označované MW7, MW6 a MW4 a MW11.

MW6 neboli MT6 je charakterizované normálně dlouhým až dlouhým létem, mírně až mírně vlhkým. Přechodné období je normální až dlouhé s mírným až mírně teplým jarem a mírným podzimem. Zima je normálně dlouhá, chladná a suchá až mírně suchá. Trvání sněhové pokrývky je normální. Do této oblasti patří okolí Křenova a Březiny (Quitt, 1971).

Velkou část zájmového území, především oblast kolem Moravské Třebové sahající až k Městečku Trnávce, zaujímá oblast označená dle Quitta jako MW7 neboli MT7. Léto je normálně dlouhé, mírné, mírně suché. Přechodné období je krátké s mírným jarem a mírně teplým podzimem. Zima je normálně dlouhá, mírně teplá, suchá až mírně suchá s krátkým trváním sněhové pokrývky (Quitt, 1971).

Od Lázů v pásu přes Chornice až do Jevíčka je oblast MW11, neboli MT11. Ta je charakteristická dlouhým, teplým a suchým létem. Přechodné období je krátké s mírně teplým jarem a podzimem. Zima je krátká, mírně teplá a velmi suchá. Trvání sněhové pokrývky je pouze krátké (Quitt, 1971).

Obr. 4 Klimatické oblasti zájmového území Moravskotřebovska a Jevíčka
 Zdroj: *Vlastní zpracování*, mapový podklad Arc ČR 500 ®. WMS Základní mapy ČR

5.5 Hydrologie

Zájmové území mikroregionu patří do povodí Moravy. Je to 4. největší povodí na území České republiky. Má protáhlý tvar ve směru sever–jih s výběžkem na východu. Oblast sousedí na severovýchodě s oblastí povodí Odry, podél rozvodnice Severního (povodí Labe) a Černého moře (povodí Dunaje). Na jihozápadě sousedí s povodím Dyje.

Nejvýznamnější řekou protékající zájmovou oblastí je řeka Třebůvka. Pramení u Křenova a protéká Moravskou Třebovou, Radkovem, okrajovou částí Městečka Trnávky přes Mezihoří. Odsud dále pokračuje až k Litovli, kde se vlévá do řeky Moravy. Celková délka Třebůvky je 48 km a rozloha povodí je 582 km².

Celá oblast patří do ORP Moravská Třebová. Nachází se tu velké množství vodních nádrží. Malé vodní nádrže jsou budovány k různým účelům, a to především pro rekreaci, rybolov, akumulaci vody v krajině, vodní sporty nebo pro odběry vody pro malé odběratele. Dále se často setkáváme s nádržemi, které byly vybudovány jako ochrana před povodněmi, nebo jako zdroj energie pro elektrárny. Často také bývají nádrže kombinované pro více účelů. Můžeme je dělit na průtočné a neprůtočné a ty dále na obtokové, boční a hrázové.

V ORP Moravská Třebová je většina vodních nádrží kombinovaná, používají se především pro rybochov a k rekreaci. Z toho vyplývá, že spoustu vodních ploch využívají rybáři, kteří je mají v nájmu nebo soukromníci pro svůj vlastní chov ryb.

Největší vodní nádrž v tomto území je vodní nádrž Smolno a přehrada v Moravské Třebové.

5.6 Biogeografie

Zájmové území patří do hercynské podprovincie, jež patří do provincie středoevropských listnatých lesů, oblasti středoevropské lesní květeny. Zahrnuje polovinu Moravy a Slezska a také celé Čechy. Patří do Mezofytiku, tedy do oblasti flóry a vegetace středních poloh. Celé území se nachází ve fytogeografickém okrese Českomoravské mezihoří a vyznačuje se velkou pestrostí, zvláště proto, že leží na styku 3 geomorfologických soustav České vysočiny, a to Krkonošsko-jesenické, Českomoravské a České tabule. Dále je ještě rozčleněna do 5 podokresů – Svitavský úval,

Hřebečovská vrchovina, Lanškrounská vrchovina, Moravskotřebovské vrchy a Malá Haná. Hercynská podprovincie se dále dělí na 71 bioregionů. Konkrétně studované území spadá do Svitavského bioregionu, jehož rozloha je 2 106 km² (Sopoušek in Nekuda, 2002).

Základní kostrou tohoto území byly lesy. Postupem času, hlavně vlivem člověka, se dnešní krajina přeměnila, a to především na zemědělskou krajinu, která je vyznačována poli, pastvinami a loukami. Velká část byla tedy odlesněna. Floristicky je toto území velmi bohaté. Základní soubor rostlin patří ke kosmopolitním, temperátním, cirkumpolárním, evropským a euroasijským areálům. Vyskytuje se tu velké množství významných i silně ohrožených druhů. Jedním z nich je například i tis červený, který se zde vyskytuje i ve formě keřů a roste na kopcích u Moravské Třebové. Jedna z posledních lokalit výskytu sněženy podsněžníku se nachází právě i v tomto území Svitavského bioregionu. Z xerothermních druhů se na stepích u Dlouhé Loučky nebo na vrchu u Rychnova vyskytuje zběhovec lesní, modřenec chocholatý nebo třešeň křovitá (Sopoušek in Nekuda, 2002).

U Jevíčka a Bělé nachází vrchoviny na opukách, které jsou výhradně na tektonicky vyzdvižených východních okrajových částech české křídové pánve. Tento typ je poměrně vzácný a rozhodující plocha leží právě ve Svitavském bioregionu. Můžeme ho najít i u Linhartic a Rychnově na Moravě. Své zastoupení má také u Moravské Třebové a Kunčiny. Jsou tu převážně jehličnaté lesy s převažujícím podílem modřínu a borovice. Travnaté porosty se vyskytují především v teplejších částech zájmového území, v tomto případě u Dlouhé Loučky, kde jsou chráněny přírodní rezervací Dlouholoučské stráně (Culek a kol., 2003).

Velká část terénu leží mezi Ústeckou a Boskovickou brázdou. Díky těmto synklinálám se zájmová oblast stala podstatnou trasou pro migraci populací různých živočichů. Zejména populací hmyzu, ptáků, savců, ale také pavoukoců (Mach in Nekuda, 2002).

Podél potůčků žije řasnatka břichatá nebo síměnka nejmenší. U Pěčíkova, u řeky Teplice byl nalezen také plž praménka rakouská. Páskovka hajní nebo slimák největší jsou zástupci, které můžeme běžně potkat na zahradách. Dále se u menších potoků, například u Kunčinského nebo Mladějovského, tedy převážně v tekoucích vodách, setkáme i s rakem říčním.

Velké množství druhů hmyzu je vázáno na vodní prostředí, příkladem je i motýlice lesklá, kterou můžeme vidět v povodí řeky Třebůvky. U Moravské Třebové je znám výskyt tiplice bahenní, roupce sršňového nebo spousty druhů pestřenek.

Charakteristické pro oblast Moravskotřebovska je pstruhové a lipanové pásmo. Můžeme se zde setkat se zástupci různých druhů ryb, například plotice obecné, mníka jednovousého, štiky obecné nebo sivena amerického. Na okraji Moravské Třebové, na Hřebči můžeme potkat vzácnější druh kuňky obecné. Na stejném místě je rozšířený i mlok skvrnitý (Mach in Nekuda, 2002).

Ze savců je důležité zmínit výskyt nepůvodního druhu jelena siky, který žije v lesích kolem Městečka Trnávky nebo Třebořova. Z dalších zástupců je například velmi rozšířená prase divoké, kuna lesní nebo jelen evropský.

Vodní plochy, jak malé, tak ty větší, které se na tomto území vyskytují, neslouží pouze pro chov ryb, ale jsou důležité také pro odpočinek a potravu při migraci různých druhů ptáků. Jak již bylo zmíněno, tato oblast je specifická pro průtah ptáků. Příkladem je například ostralka štíhlá, kormorán velký nebo rackové. Z významnějších druhů, které sem přilétají převážně během letních prázdnin, jsou bukač velký, volavka stříbřitá nebo pisík obecný (Mach in Nekuda, 2002).

5.6.1 Chráněná území

V regionu Moravskotřebovska a Jevíčska se nachází několik přírodních parků a rezervací. Byly zřízeny především z důvodu ochrany krajiny a výskytu ohrožených druhů rostlin a živočichů, vyskytujících se v daných lokalitách. Rozlohou největší chráněnou lokalitou na tomto území je přírodní park Bohdalov – Hartinkov.

Přírodní park Bohdalov – Hartinkov

V roce 1996 byl zřízen přírodní park, rozprostírající se mezi obcemi Bohdalov a Hartinkov. Leží celkově na území 6265 ha. O park se stará odbor životního prostředí na Městském úřadě v Moravské Třebové a Krajský úřad Pardubického kraje (Krejčí, 2010).

Hlavním předmětem ochrany je péče o esteticky a biologicky hodnotnou krajinu s četnými významnými prvky, kde se vyskytuje velké množství chráněných druhů

rostlin a také živočichů. Celé území se dále dělí na několik významných krajinných prvků, například Pěčíkovské stráně, Stráně v Hraničkách nebo Pramen Teplice. Z chráněných druhů rostlin se tu setkáme s hořcem brvitým, pětiprstkou žežulníkem nebo okroticí bílou, z fauny je významný výskyt mloka skvrnitého nebo ťuhýka obecného (Koudelka, 2005).

Přírodní park Pod Skálou

Přírodní památkou byl vyhlášen v roce 1992. Správcem jsou Lesy ČR a Lesní správa Svitavy. Nachází se mezi obcemi Mladějov na Moravě a Nová Ves, konkrétně v katastrálním území Mladějov na Moravě a její rozloha je 21,1 ha. Celé toto území přírodní památky Pod Skálou se nachází ve velmi strmém svahu a je součástí Hřebečovského hřbetu, který spadá do Svitavské pahorkatiny. Situována je v rozmezí nadmořských výšek od 460–609 m n. m.

Důvodem ochrany je zachování velkého množství jedinců populace tisů červeného, který je ohroženým druhem, a na tomto území se vyskytuje přes 300 druhů zástupců. Jedná se o osmou nejhojnější populaci v ČR. V přírodním parku se nachází spousta dalších různých významných a ohrožených rostlin a živočichů. Cílem ochrany je také stabilizovat přírodu v blízkosti výskytu této populace, která se vyvíjí bez výrazných antropogenních důsledků.

Největším problémem přírodního parku je především poškozování tisů lesní zvěří, která mladé stromky okusuje. Částečně se tento problém řeší budováním oplocení, ve kterých není tis ohrožován a může v klidu odrůst (Višňák, 2007).

Přírodní rezervace Rohová

Přírodní rezervace Rohová se rozprostírá na 269,9 ha v katastrálním území Boršov u Moravské Třebové, Dlouhá Loučka a Křenov. Rozmezí nadmořských výšek tohoto území se pohybuje mezi 440–660 m n. m, protože jde o lokalitu, nacházející se na nejvyšších místech Hřebečovského hřbetu (Faltysová et al., 2002).

Předmětem ochrany je výskyt přirozených a polopřirozených bučin a suťových lesů, kde se nachází velké množství ohrožených druhů rostlin a živočichů. Jedním z dalších důvodů je fakt, že jde o území s významným geomorfologickým útvarem, a to kuestou, kterou je Hřebečovský hřbet. Území je rozděleno na dvě části, z důvodu protnutí rezervace, tunelem rychlostní komunikace. Tato lokalita je důležitou trasou

pro šíření horských druhů na sever. Z vzácných druhů brouků se tu můžeme setkat se střevlíkem nepravidelným, v minulosti je tu zaznamenán i výskyt tesaříka alpského (Faltysová et al., 2002).

Přírodní rezervace Dlouholoučské stráně

V katastrálním území Dlouhé Loučky, okresu Svitavy, se nachází přírodní rezervace Dlouholoučské stráně, která byla vyhlášena 1. dubna 1999. Rozloha této lokality je 67,2 ha. Rozkládá se v rozmezí nadmořských výšek 400–496 m n. m. (Faltysová et al., 2002).

Předmětem ochrany je výskyt opukových strání, na kterých se vyskytuje rozsáhlá přirozená a polopřirozená společenstva vyšších rostlin. Hlavním motivem ochrany je výskyt populace pětiprstky žežulníku, jež čítá na 500 jedinců. Dále modřelec chocholatý, prvosenka jarní, smělek jehlancovitý nebo vemeník dvoulistý. Z živočichů je pro lokalitu nejvýznamnější výskyt modráska černoskvrnného (Mládek et al., 2008).

Přírodní park Hradisko

Hradisko bylo vyhlášeno přírodním parkem v roce 1992. Leží v katastrálním území Staré Město u Moravské Třebové s rozlohou 26,38 ha. Rozmezí nadmořských výšek je od 410–551 m n. m. Zaujímá vrcholovou část Třebovského hradiska s jižním a západním svahem (Frieb, Havlíček, 2008).

Hlavním důvodem vyhlášení tohoto území přírodním parkem, je ochrana lesního komplexu, tvořeného přírodě blízkými geobiocenózami s výskytem chráněných a ohrožených druhů rostlin. Cílem je zachování ekosystému a ochrana těchto ohrožených druhů rostlin se snahou udržet přirozený charakter lesa. Lesní společenstvo zastupují převážně bučiny a dubohabřiny. Významný je výskyt strdivky jednokvěté, mařinky vonné nebo rulíku zlomocného. Z fauny je tu největší zastoupení střevlíků rodu *Carabus*, dále babočka paví oko nebo ještěrka živorodá (Frieb, Havlíček, 2008).

6 Historický vývoj oblasti

Sídelní oblast na severozápadní Moravě byla, co se týče archeologických nálezů, skoro neznámou. Podrobně se touto oblastí začal zabývat až J. Mackerle, který sledováním nálezů a terénním mapováním zjišťoval lokality v krajině a v roce 1946 vytvořil jejich mapu. Později také sepsal rukopis, nazvaný Stará sídelní oblast severozápadní Moravy. Dodnes se tato oblast neřadí k nejlépe prozkoumaným. Situace se mění až v nynější době, díky intenzivní povrchové prospekci (Matějčíková, Vích in Nekuda, 2002)

Osídlení v této oblasti v diluviální době je doloženo pouze náhodnými nálezy v Moravské Třebové a Linharticích. Touto dobou byla Malá Haná hustě pokryta pralesem a lesní stepí. Tyto nálezy ale nebyly odborně zpracované, proto nemůžeme spojovat tuto dobu přímo s pobytem člověka v oblasti. S největší pravděpodobností to poukazuje na to, že lovci mamutů tudy pouze procházeli a pobývali tu přechodně (Mackerle et al., 1946).

Paleolitické osídlení je doloženo nálezem pěstního klínu v Třebově nebo kamenné nástroje z okolí Petrůvky a Dlouhé Loučky (Matějčíková, Vích in Nekuda, 2002). Příchod člověka v paleolitu je datován v době 8000 let před Kristem.

S rozmachem a vyspělostí kultury dochází k osídlení člověka v mladší době kamenné. Zde byly zakládány osady na půdách, kde byly příznivé podmínky pro pěstování obilí a chov dobytka. To potvrzují i nálezy zbraní, které člověk upravoval vrtáním či hlazením. Tyto kamenné nástroje byly objeveny na sídlištích jak v nížinách, tak i v horách a lesích, především na Jevíčsku, u Městečka Trnávky a v Chornicích. Moravská Třebová byla oproti Jevíčku, kde obydli člověka byla velmi hustá, poměrně chudá na nálezy, i přesto se tu naleziště kamenných zbraní vyskytují, ač velmi řídké (Mackerle et al., 1946).

Na přítomnost člověka v době bronzové poukazují nálezy bronzových předmětů, tzv. depotů. Jsou důsledkem důležitých obchodních stezek, které vedly Malou Hanou napříč k severu. Nejbohatším nalezištěm je Jevíčko, kde se našlo 69 zlomků seker, srpů, kopí, náramků nebo nožů. Dalším je Městečko Trnávka, kde bylo objeveno 6 bronzových srpů, kopí a seker. Na Moravskotřebovsku známe nálezy jednotlivých předmětů u Dětrichova a Linhartic (Vích in Nekuda, 2002). Tomuto lidu byla

přisuzována slovanská národnost, ale je to pouze domněnka, která se nedá spolehlivě prokázat. Tento předpoklad je založen na tom, že takto početný národ nemohl vymizet a později se v této oblasti objevují Slované. Ve 4. století před naším letopočtem naše území obydli Keltové. Jednalo se o obsazení vojenského rázu, kdy byla budována silně opevněná vojenská a obchodní střediska. Keramika se vyráběla na hrnčířském kruhu a platidlem byly zlaté nebo stříbrné mince (Mackerle et al., 1946).

Nejintenzivnější příliv Slovanů se datuje v 6. století našeho letopočtu. Obsazovali nejprve nížiny, poté vznikala sídla v horách a podél stezek (Mackerle et al., 1946). Nejdříve byla osídlena Malá Haná. Prvořadý význam mělo pro vývoj osídlení hradisko mezi Mařínem a Křenovem, a to především proto, že se nacházelo na křižovatce cest spojující Olomoucko a Čechy. Kolonisté, což byli především slovanští obyvatelé z Malé Hané, postupovali později dále směrem k Moravské Třebové. Původní české obyvatelstvo zakládalo sídla v povodí Třebůvky u Městečka Trnávky, Lázů, Unerázky, Pěčíkova, Petrůvky a Bohdalova. Počátek tohoto osídlení můžeme klást do sklonku 12. století. Spadá sem také kolonizace střední části Moravskotřebovska, především v okolí Moravské Třebové a Třebařova, kde docházelo k intenzivnímu kácení lesního porostu. Po vykácení bylo toto území plněno osadami (Nekuda, 2002).

Proces kolonizace probíhal také ve směru negativním. Několik původních vesnic tu zaniklo. V oblasti Moravskotřebovska to byly vesnice: Vierhof, Gruna, Křižánkov, Příkazy, Střítež, Seifen, Petrušov a Svojanov (Nekuda, 2002).

Moravská Třebová byla kolonizována nejvíce v 13. století, a to obyvateli především německé národnosti. Území se stává jazykově smíšeným. Převahu má německy mluvící obyvatelstvo (Hikl, 1949). Těsně před první světovou válkou se v roce 1910 v Moravské Třebové přihlásilo k české národnosti pouze 78 obyvatel a k němčině 7 438 obyvatel. V roce 1918 to bylo pouhých 36 obyvatel (Gruntová, Vašek in Nekuda, 2002). Ve 20. letech došlo k rozvíjení české menšiny především díky vytvoření českých škol a přísunu českých učitelů. Žilo tu 27 750 obyvatel, z toho 2 394 Čechů a 25 059 Němců (Vlach, Kubiček, 1976).

V letech 1938–1945 došlo v důsledku Mnichovské dohody ke stěhování a útěku Čechů, čímž došlo k poklesu českého obyvatelstva v oblasti a většina mužů musela odejít na výcvik do válečné školy. Až konec války způsobil odsun německého

obyvatelstva. Rudá armáda v okolí zadržela na 30 000 Němců. K osvobození Moravské Třebové a jejího okolí Rudou armádou došlo v květnu 1945 (Skřivánek, 1995). V roce 1947 bylo na tomto území již pouze 1 750 Němců (Nekuda, 2002).

7 Typ osídlení s důrazem na národnosti

Jelikož oblast Moravskotřebovska a Jevíčska byla kolonizována německým obyvatelstvem, je většina obcí ze zájmového území právě původně německá. Českých obcí je v této oblasti pouze několik. Jsou to především vesnice, nebo osady, které leží podél řeky Třebůvky směrem k Městečku Trnávce.

Německé obce

Jak jsem již zmínila, většina tohoto území byla od 6. století našeho letopočtu osídlována německými obyvateli, proto je větší počet vesnic původně německých, ale žádná nebyla čistě německá, vždy tu žila alespoň částečně česká menšina.

Mezi tyto obce patří Moravská Třebová, Borušov, Březina, Dětrichov u Moravské Třebové, Dlouhá Loučka, Gruna, Janůvky, Koruna, Křenov, Kunčina, Linhartice, Malíkov, Mladějov u Moravské Třebové, Radkov, Rozstání, Rychnov na Moravě, Staré Město, Třebařov, Útěchov, Bezděčí u Trnávky, Chornice a Víska u Jevíčka.

České obce

Původně českých obcí je na tomto území opravdu málo. Stejně tak jako u obcí německých, ani české obce nebyly čistě s českými obyvateli, ale v každé z nich se objevovala také německá menšina. K čistě českým obcím se řadí pouze Březinky a Vysoká.

Patří sem Bělá u Jevíčka, Jevíčko, Biskupice, Jaroměřice, Městečko Trnávka, Slatina a již zmíněné Březinky a Vysoká.

8 Turistický potenciál oblasti

Moravskotřebovsko a Jevíčsko má ve svém regionu velké množství historických, přírodních, technických a dalších pozoruhodností, které jsou zajímavé a využitelné pro turistický ruch. Kromě klasických památek, typu hradů a zámků, jsou zde i historické technické památky a samozřejmě přírodní zajímavosti. V následujících odstavcích je uvedena stručná charakteristika vybraných míst, které jsou pro potřeby turistického ruchu a zvýšení atraktivity území, klíčové. V kapitole jsou také uvedeny ubytovací zařízení.

8.1 Sídlní architektura a památky

V zájmovém území se nachází velké množství hradů a také pozůstatků hradišť, které nám dosvědčují jejich přítomnost v dřívějších dobách. Nejzachovalejším hradem je v dané oblasti hrad Cimburk u Městečka Trnávky a následně Radkovské hradisko. Přítomnost ostatních hradů můžeme dokázat již pouze z pozůstatků valů nebo kamenných zdí.

Hrad Cimburk

Cimburk je zřícenina hradu, která se rozprostírá na kopci, v nadmořské výšce 420 m n. m., nad údolím řeky Třebůvky u Městečka Trnávky. Vrcholová část kopce je dlouhá asi 220 metrů a široká 60 metrů. Nejstrmější částí je severovýchodní úbočí, směrem k Třebůvce, která protéká právě mezi hradním kopcem a masivem Dubovice. Stejně tak protilehlé jihozápadní úbočí je velmi strmé. Naopak nejpovolnější je jihovýchodní strana kopce, kde se dodnes rozprostírá krásný výhled na Malou Hanou. V tomto místě se také nachází, a již dříve nacházela, cesta k hradu (Lancinger, Svoboda, 1995).

Doklady o založení a výstavbě hradu nejsou archeologicky podložené, ani neexistují žádné dochované písemné zprávy. Domněnkou zůstává, že hrad Cimburk by mohl být založen již ve 13. století, Borešem z Rýzmburka. Ovšem není zřejmé, zdali byl hrad vystavěn dřevěný, nebo již po vzoru Rýzmburka v Čechách, kamenný. Ve starší německé literatuře zase převažuje názor, že hrad nad Trnávkou byl vystaven dřevěný, nazýval se Trnávka a počátky jsou datovány až dokonce do 2. poloviny 12. století. Zároveň se stavbou měla v jeho podhradí vzniknout osada Trnávka. Hypoteticky se také mohlo jednat o strážný hrad. Boreš umřel ve vyhnanství

v roce 1277 a jeho statky, tedy pravděpodobně i Cimburk, propadl králi, který ho daroval Ctiboru z Lipnice (Vojkovský, 2007). Ten se také nazýval jako Ctibor z Trnávky, což vysvětluje název hradu Trnávka.

První písemná zmínka o hradu je z roku 1308 v listině, kterou vydal Ctiborův syn Bernard. Od této doby se v zápisech hrad nazýval Cimburk. Mělo jít již o nový, zděný hrad. Z tohoto spisu víme, že měl manželku Žofii, syny Alberta a Jana a bratra Ctibora. Toto jméno se vyskytuje i v dalších listinách z pozdějších let, naposledy však v listině o prodeji některých pozemků Stanimírovi z Letovic (Lancinger, Svoboda, 1995). V dalších několik letech nechal Bernard vystavit další hrad téhož jména u Koryčan a rodový, ten u Městečka Trnávky prodal Jindřichovi z Lipé. Po roce 1332, po smrti Jindřicha, se o veškerá panství starali Jindřichovi synovci a synové, kteří si je později rozdělili tak, že Cimburk zůstal jeho synovci Jindřichovi z Lipé. Ten přijal mj. také Moravskou Třebovou i s městem. V roce 1365 ho koupil markrabí Jan Jindřich, bratr Karla IV, i s vesnicemi patřícími hradu, za 8000 marek grošů. Poprvé je v této prodejní listině zmínka o podhradí Městečku Trnávce (Vojkovský, 2007).

V průběhu dalších několik stovek let se majitelé Cimburku velmi často střídali. Hrad se dědil a prodával. V průběhu třicetileté války se zde usadili vojáci, kteří měli hlídat průchod mezi Moravou a Čechy před Švédy. Když se švédští vojáci ukázali na dohled, měl se hrad připravovat k boji a nakonec se tu mělo ukrýt také skladiště. Po vpádu Švédů do kraje, císařští vojáci z Cimburku utekli do Brna. Odešli odsud i úředníci. V roce 1711 byl hrad odkázán Josefu Václavovi Vavřinci Lichtenštejnovi, který se však o něj nestaral. Cimburk byl opuštěn, navrátili se tam o 4 roky později úředníci, kteří se tu chtěli ukrýt před morem.

Stav byl havarijní. V létě roku 1776 do hradu udeřil blesk a začal hořet. Po tomto požáru dokončili zkázu místní, kteří ze zříceniny odnášeli vše, co se jim hodilo. Pokusy o záchranu nalézáme přibližně před sto lety v roce 1902, kdy chtěl Alois Czerný zabránit úplnému rozpadu. Výsledky bohužel byly i přes snahu tragické (Vojkovský, 2007).

Celý areál hradu měl oválný tvar, byl obehnán hlubokým příkopem a po celé jeho délce byla vybudována obalová zeď, jejíž tloušťka měla v nejširším místě 280 cm. Na východní straně se nacházel nejspíše ochoz s cimbuřím a brána. Celou jihozápadní

část jádra vyplnil hradní palác, který byl přiložen k hradbám a odděloval ho od předhradí vysutý val a 3 věže. Zeď na nádvoří byla z největší pravděpodobnosti mírně vydutá a na jednom konci zaklenutá do hradeb, příčné zdi byly volné. Bohužel, průběh této zdi lze pouze odhadovat podle rovných příčných zdí. Na SV straně nádvoří zástavba nejspíše nebyla. Czerný popisuje parkány, které byly obehnány již v původní zástavbě, kolem hradu, jako zbytky věže vysunuté nad příkop u hlavní brány. O hlavní hlásné věži, která je většinou předpokladem pro každý středověký hrad, není žádná zmínka (Lancinger, Svoboda, 1995).

V roce 1923 Cimburk připadl obci, a již v 50. letech 20. století se na hradě vybudoval přírodní amfiteátr. Nyní se zde uskutečňuje několik kulturních akcí v roce, pro turisty je ale stále lákavým místem. Od roku 1958 je vyhlášena jako kulturní památka ČR.

Hradisko Mařín

Mařín neboli Mařínské hradisko se rozkládá v katastrálním území Předního Arnoštova, v osadě Mařín, nedaleko obce Křenov v nadmořské výšce 560 -570 m n. m. Jeho rozloha je 20 ha. Osídleno bylo nejspíše v 8. století, hradiště pak bylo založeno v 9. století. Jedná se o areál vyvýšeného opevněného sídliště, které v 10. století zaniklo, ale druhotně bylo ještě osídleno ve 12. - 13. století, zřejmě jen jako přechodní útočiště (Sučková, Abušínov, 2005).

Lokalita leží na jihovýchodním svahu, kde bylo celé opevnění vztaženo ke Křenovskému údolí. Vlastní hradiště mělo oválný tvar, jehož velikost byla asi 300x190 m a rozloha činila 4,7 ha. Po obvodu je chráněno mohutným valem a příkopem. Kolem něj jsou také zachována dvě předhradí, která jsou připojená k samotnému hradu. Jižní předhradí má velikost asi 3 ha a předstupovalo od hradiště asi o 150 metrů a bylo chráněno 5 metrů vysokým valem. Ze západu, kde se val přibližuje k vlastnímu hradisku, obrací se kolmo po svahu, kde tvoří druhé rozsáhlé podhradí, kde val ještě dnes dosahuje 2 metrů (Mackerle et al., 1946). Původní vstup se nacházel mezi těmito valy, v místě dnešního průjezdu kolem kapličky (Sučková, Abušínov, 2005). Celková délka valů je asi 2 km. Byly v nich nalezeny souvislé vrstvy uhlíku, což ukazuje, že hradisko pravděpodobně lehlo popelem (Mackerle et al., 1946). Dokazuje to i nález vrstev uhlíku v roce 2003, kdy tu byl s výstavbou vysílače proveden řez valem.

Přirozený pokryv tvoří bučina, ale velká část areálu hradiska je v dnešní době obdělávána jako zemědělská půda. Je tu krásný výhled na Lanškroun, proto je pravděpodobné, že toto hradisko bylo vybudováno jako ochrana stezky z Čech a Polska na Moravu. Lokalitu přesněji určil sběr B. Novotného, který tu našel velké množství keramiky, především z 9. století, ale i úlomky, které můžeme řadit do 8. století (Profantová, Vích, 2008).

Hrad Plankenberk

Poloha hradu je asi 1,5 km od obce Biskupice, směrem na východ v nadmořské výšce 440 m n. m. Rozloha samotného hradu je asi 1 ha a celé hradní jádro je asi 120 metrů dlouhé a 30 m široké.

První zmínkou o výstavbě hradu byla listina markraběte Jana Jindřicha, který v ní prohlašuje, že chce vystavět na nejmenované hoře v Biskupicích hrad, pravděpodobně jako strážné místo obchodní stezky. V pramenech je nazýván Planekenberk nebo Hrádek, v písemnostech uváděn také jako „castrum Plankenberg“. Vybudován byl ve 14. století, konkrétně roku 1371. Od roku 1386 byl hrad převáděn na různé majitele. V důsledku neustálých bojů mezi Janem a Prokopem byl hrad poškozen a v roce 1412 se udává jako pustý. O několik let později, v roce 1421, hrad obsadili na krátkou dobu husité. Obnoven byl znovu v době česko–uherských válek hejtmánem Václavem Šatným z Ještědu. Ten odsud podnikal útoky proti vojskům Matyáše Korvína. V těchto válkách, v 15. století, byl hrad vypálen a zničen (Plaček, Procházka, 1986).

Hradiště bylo oválného tvaru, chráněno ze tří stran strmými svahy. Na přístupné jihovýchodní straně ho chránil vnější příkop, od něj byl po dalších 30 metrech druhý, ještě širší příkop a val, který byl ještě zesílen palisádami a chráněn kulatou věží (Sučková, Abušínov, 2005). Druhé, snížené předhradí bylo o 10 metrů níže od hradu a chránilo jižní stranu. Bylo vystavěno z hlíny a dřeva. Odsud také vedl koridor ke studni, která zásobovala lid hradu vodou. Palácová budova byla čtvercového půdorysu a zdi tu dosahovaly šířky 2 metrů. Je pravděpodobné, že šlo o dvě samostatná křídla hradu, která na sebe navazovala. Do dnešní doby se zachovaly pouze zbytky zdi jádra a plocha dvou podhradí (Šmeral, 2014).

Třebovské hradisko

Hradisko se nachází na kopci, jménem Hradisko, severovýchodně nad Moravskou Třebovou, který se pyšní nadmořskou výškou 551 m n. m. Samotný hrad byl ale vystavěn v nižší části kopce, ve výběžku v 523 m n. m. Nejprve se jednalo o dřevěný hrádek, který chránil Moravskou Třebovou za jejího vzniku (Hampl, 1970).

Kdo tento hrad založil, není známo. Pravděpodobně šlo o sídlo Boreše z Riesenburka, který sídlil v Moravské Třebové, a tak nechal hrad vystavět. První doložené zprávy o vzniku hradu, pochází z roku 1281. Boreš nechal hrad spravovat purkrabími, protože on sám se spíše zdržoval na svých severočeských statcích. V těchto letech na něm působil purkrabí Konrád. Hrad byl nazýván Nový Rýzmburk. V roce 1277, se po Borešově smrti správy panství ujal Bedřich ze Šenburku. Hrad, jelikož byl dřevěný, byl patrně v roce 1286 vypálen výpravou Závaše z Falkenštejna, na nařízení krále Václava II. Poté vznikl hrad nový, v roce 1365. Patrně se jednalo o hrad přímo ve městě. V roce 1492 dostal hrad nového majitele, Ladislava z Boskovic, který nechal hrad opravit a přestavět. Stavba byla dokončena v roce 1618. O několik let později, v roce 1840 hrad i s městem vyhořel (Mackerle et al., 1946).

Hrad měl jednoduchou kompozici klínovitého tvaru a byl obehnan ze všech stran příkopem a ochranným valem. Ten dosahuje v některých místech šířky až 10 metrů a třímetrové výšky. Ze tří stran byl chráněn příkrým svahem, a za dob, kdy tu nepřetržoval trvalý lesní porost, byl z hrádku krásný výhled. Na hradě zůstaly zbytky hradní věže a studny, které jsou patrné ze dvou kruhovitých otvorů z možné původní zástavby (Hampl, 1970).

Hradisko Radkov

Jedním z velmi tajemných, a svým vznikem nevysvětlitelných hradišť je hradisko nedaleko obce Radkov, v nadmořské výšce 393 m n. m. Historických zpráv o něm moc není, proto se vychází ze zachovalých zbytků stavby a nálezů keramických úlomků. I původ výstavby hradu není zcela znám, pravděpodobně šlo o strážní hrad nad údolím řeky Třebůvky.

Podle sběru a výzkumů v této lokalitě je pravděpodobné, že byl hrad vystavěn a osídlen v 13. - 14. století. I přes to, že je velmi málo dokladů o vzniku hradu,

vyskytuje se v malé míře zpráv informace o majitelích, kterými by měli být Milota z Radkova, v roce 1283, dále Bedřich z Radkova roku 1306 a jeho bratr Vojslav. Mohlo by ale jít o majitele tvrze v obci Radkov. O zániku hradu, stejně jako o jeho vzniku, opět moc zpráv není. Mohlo dojít k tomu, že majitel hrad ani nedokončil, nebo zanikl během válek.

Hrad je obehnan dvěma příkopy, z nichž jeden je 7 metrů, a druhý až 30 metrů široký. Za těmito příkopy je vlastní hradiště, které je chráněné štítovou zdí, v některých místech širokou bezmála 3 metry. Je 60 metrů dlouhá a 5 metrů vysoká a zachovala se až do dnešní doby. Boky hradiště byly nejspíše opevněny pouze palisádami. Za těmito zdmi se nachází předhradí až 170 metrů dlouhé, které je odděleno valem a příkopem. Vnitřní objekty se nedochovaly, jejich přítomnost dokazují pouze terénní nerovnosti (www.hrady-zriceniny.cz, 2016)

Zřícenina hradu Vraní Hora

Zřícenina se nachází asi 1 km severozápadně od vesnice Vranová Lhota, na kopci rozprostírající se nad řekou Třebůvkou, ležící uprostřed údolí. Na hradní vršek Vraní Hory narazíme při cestě z Vranové Lhoty na Moravskou Třebovou, či Jevíčko.

Hrad byl vystavěn nejspíš v první polovině 14. století, jako centrum panství, pod které patřilo dalších 7 obcí. Další funkcí bylo chránit významnou obchodní stezku, která tudy procházela. První zmínky o hradu jsou z listiny, z roku 1277, ve které si Kunhuta stěžuje na to, že Boreš z Rýzmburka ničí její majetek kolem hradu. V roce 1351, kdy patřil k zeměpanským majetkům, patřilo k hradu již 8 vsí. V roce 1425 byl zastaven Prockovi z Vildenberka. Již v roce 1497 je hrad popisován jako pustý.

Hrad byl obehnan vysutým valem a až 7 metrů hlubokým příkopem. Měl oválný půdorys. Celkové rozměry dosahovaly 46 metrů na délku a necelých 40 metrů na šířku. Do dnešní doby se dochovaly pouze zbytky zdiva, předsunutý val a příkopy (Plaček, 1986).

Zámek Moravská Třebová

Původně se na nádvoří dnešního zámku nacházel tzv. „starý zámek“, který byl v roce 1840 zničen požárem. Zachována z něj zůstala pouze křídla na východní a západní straně, která přestavěl autor lednického zámku, George Wingelmüller.

V architektuře přestavby se mísí renesanční formy s gotickými. Na počátku druhého desetiletí 17. století Ladislav Velen ze Žerotína rozhodl rozšířit svoji rezidenci. Nechal obestavět „starý zámek“ třemi patrovými arkádovými křídly a směrem do města dominovala velká třípodlažní brána, která působí samostatně i přesto, že je včleněna mezi dvě křídla. Vznikl tak nový pozdně renesanční zámek (Hudec, 1998). Kdo jej opravil, je dodnes těžké určit. Podle badatelů by mohlo jít o projektanta Giovanni Maria Filippiho, který působil také na Pražském hradě a veškeré další práce vykonával Ital Giovanni Motalla z Bonamonte. Stavba měla pravděpodobně probíhat v letech 1611 až 1616. Toho se ovšem Ladislav Velen nedočkal, protože po Bitvě na Bílé Hoře došlo ke konfiskaci jeho majetku, který nakonec dostal do rukou jeho kamarád a kmotr jeho dětí Karel z Lichtenštejna. Ten přestavbu zámku sice dokončil, ale sídlili na něm pouze úředníci. Zámek zůstal stále v držení rodu Lichtenštejnů, ale ti sem jezdili už jen velmi zřídka. V roce 1840 došlo v Moravské Třebové k ničivému požáru, který zničil zámek i velkou část města (Hudec, 1998). Alois II. z Lichtenštejna nechal „nový zámek“ opravit podle původních plánů, ale ze „starého zámku“ se do dnešní doby dochovalo pouze východní křídlo, kde se nachází rytířský sál a pozdně gotická sklepení. Zámek dostal dnešní podobu, tedy tvar do písmene „U“ s otevřeným nádvořím na jižní stranu (Sedlák a kol., 2012).

Zámek v Moravské Třebové patří městu a jedná se o jeden z nejvýznamnějších renesančních zámků v České republice. Jelikož je portál zámku nesporně datován již do roku 1492, jedná se o nejstarší raně renesanční památku u nás. Zámek nabízí 5 prohlídkových okruhů – *Poklady Moravské Třebové*, *Alchymistická laboratoř mistra Bonaciny*, *Jak se žilo na venkově*, *Barevná planeta*, což je geologická expozice a velmi oblíbený okruh *Středověká mučírna*. Nachází se zde nově i lapidárium, zřízené ve sklepení východního křídla staré části (Sedlák a kol., 2012). Na nádvoří je zřízena také restaurace a dětské hřiště. Další zajímavostí jsou kamenné sluneční hodiny, pocházející z 16. století. V prostorách zámku sídlí také místní umělecká škola.

Městská věž Jevíčko

Městská věž v Jevíčku byla postavena na jejím nejvyšším místě v 366 m n. m., v roce 1368 a pyšnila se výškou 36 metrů. Jednalo se o gotickou stavbu, která byla stavěna společně s hradní zdí a sloužila jako strážní věž. Je zapsána jako památka v Ústředním seznamu nemovitých kulturních památek ČR.

Věž je čtvercového půdorysu a byla vystavěna z opuky na horkou maltu. Opuka pocházela z nedalekého zalesněného kopce Kumperku. Do dnešních 50,5 metrů byla dostavěna v roce 1593. Součástí opravy byla přestavba hradeb, čtyř bran, a také nová renesanční střecha se zvonící. Zdivo dosahuje šířky až 2,2 metrů. V roce 2002 byla střecha pokryta měděným plechem a v místnosti, kde se nachází hodiny, jsou umístěny informační tabule. Městská věž je otevřena po celý rok a je z ní rozhled na všechny světové strany. Na jejím ochozu jsou vyobrazeny rytiny jednotlivých výhledů na sever, jih, východ i západ, doplněné o popisky. Díky nim lze určit pozorované části v dálce (Plech, 2009).

8.2 Rozhledny

Turisty jsou čím dál častěji vyhledávány vyhlídkové věže, nebo rozhledny. U Moravské Třebové byly postaveny dvě rozhledny, které nabízejí výhled na celé okolí. Druhá z nich, rozhledna Strážný vrch, byla postavena jako součást Mladějovských naučných stezek

Rozhledna Pastýřka

Výhled na Moravskou Třebovou, Hřebečovský hřbet, Zábřežskou vrchovinu, Kralický Sněžník, Bukovou Horu a Orlické hory nám umožňuje rozhledna nacházející se na kopci Pastvisko 2 km jižně od Moravské Třebové v nadmořské výšce 515 m n. m.

Na místě, kde byla Pastýřka postavena, již dříve stávala rozhledna, kterou místní nazývali podle knížete Jana Lichtenštejna. Jednalo se o dřevěnou stavbu, kterou po velmi krátké době zničila silná vichřice. Myšlenka obnovit vyhlídkové místo přišla až teď, před několika lety. První záměr byl vystavět novou rozhlednu na Hřebči, bohužel od spolupráce ustoupilo město Svitavy, a proto se zástupci města Moravské Třebové rozhodli postavit rozhlednu co nejbližší městu z vlastních finančních prostředků. Projekt se začal realizovat v roce 2008 položením základního kamene a slavnostní otevření proběhlo o rok později.

Rozhledna je 27 metrů vysoká. Její konstrukce je železná, avšak kombinovaná s dřevem. Každý, kdo se chce rozhlédnout do okolí, musí překonat 111 schodů. Pro turisty je volně přístupná a vedou k ní z Moravské Třebové 2 trasy. Krásnou procházkou přes „Peklo“, kde se nachází i studánka s léčivou vodou, nebo pro zdatnější jedince, po červené značce přes sjezdovku s prudším stoupáním.

Každoročně kolem Pastýřky vede trasa pochodu „Vandr skrz Malé Hané“ (www.moravskatrebova.cz, 2016)

Rozhledna Strážný Vrch

Na východním úpatí Strážného vrchu, na Hřebečovském hřebenu, mezi městy Moravská Třebová a Svitavy, v 590 m n. m., bylo na přelomu roku 2009/2010 postaveno nové vyhlídkové místo, rozhledna Strážný Vrch.

Rozhledna má symbolizovat výztuže hornické štoly a je to jedno z několika míst, které jsou součástí Hřebečských důlních stezek. Tyto stezky mají téměř 70 km a vedou k bývalým dolům na Hřebči. Po cestě je 28 naučných zastávek, 6 odpočívadel, rozhledna Strážný Vrch a nově také geologická expozice na zámku v Moravské Třebové. Slavnostní otevření proběhlo v červenci 2010 a zároveň s tím byly zpřístupněny také Hřebečské důlní stezky a již zmíněná geologická expozice.

Rozhledna je 17 metrů vysoká a do posledního patra vede 67 schodů. Odkrývá se tu nádherný výhled na severní část Boskovické brázdy, Moravskou Třebovou, Pastvisko, Zábřežskou vrchovinu, část Orlických hor, Lanškroun, Podorlicko a za dobré viditelnosti i Kralický Sněžník (www.rozhledny.cz, 2016)

8.3 Historické a technické zajímavosti

Záměrem říšského kancléře Adolfa Hitlera byla stavba dálnice, která měla vést z Vratislavi do Vídně, přes území Česka. Trasa měla probíhat právě přes zájmové území, na kterém jsou dodnes patrné pozůstatky základů z nedokončené stavby, v podobě několika dálničních mostů u Jevíčka. Plány původní dálnice pokračovaly směrem k Moravské Třebové, přes území Linhartic. Jelikož se mělo jednat o velkou stavbu, bylo zapotřebí zajistit ubytování pro dělníky, a proto na několika místech podél trasy vznikly pracovní tábory. Další technickou památkou mimo dálniční mosty, se zde nachází rumpálová studna v Křenově, jejíž výstavba proběhla v roce 1970.

Průběžná dálnice Vídeň – Brno - Vratislav

Přes území Moravskotřebovska a Jevíčska měla být zahájena velkolepá stavba dálnice, jejíž trasa měla vést z Vratislavi do Vídně, konkrétně z Vídně přes Lávu nad Dyjí, Mikulov, Brno, Kuřim, Boskovice, Moravskou Třebovou, Lanškroun, Králíky, dále do Kladska a Vratislavi. Stavba dokončena nikdy nebyla, ovšem právě

na zmíněném území se dochovaly zbytky obloukových mostů, které byly postaveny jako základy pro připravovanou dálnici (Vymětalík, 2011).

Postavit dálnici přes takto velké území byl záměr německého říšského kancléře Hitlera, právě z důvodu propojení bývalé rakouské metropole Vídně se správním střediskem ve Vratislavi, po zabrání Rakouska Německou říší. Nejkratší cestou bylo tehdejší Československo. V roce 1938 došlo k sepsání Mnichovské dohody, jejíž součástí byla i stavba dálnice, kterou si Hitler prosadil. Měla být dlouhá 320 km a na sjezdech měly být postaveny celnice. Stavební firmou byl zvolen říšskoněmecký podnik RAB (Říšské automobilové dráhy). Začátek výstavby proběhl 11. dubna 1939 a 30. dubna 1942, kvůli nedostatku financí a válečným problémům byla stavba přerušena. Po osvobození Československa nebyla dálnice už nikdy dokončena (Janda, 2006).

Na mnoha místech je dálnice z větší části dokončená. U Jevíčka se můžeme setkat s mostem, stojícím uprostřed polí, nad nynější silnicí vedoucí z Jevíčka na Smolno. Přes řeku Třebůvku na území Linhartic měl být také postaven velký dálniční most.

Pracovní tábory

Pracovní tábory jsou spojené právě s výstavbou dálnice Vratislav - Vídeň, jelikož práce na tomto velkém projektu byly ohromné, bylo také potřeba i velké množství pracovních sil. Po celém úseku dálnice se nacházelo 14 pracovních táborů. O většině z nich se ovšem nedochovaly žádné dokumenty. Jejich existenci potvrdilo pouze několik pamětníků (Janda, 2008).

Na území Protektorátu byli najímání placení dělníci, ale v Německé říši byli po vypuknutí války na stavbu posíláni zajatci. Pracovníci bydleli v těchto dělnických táborech a veškeré stroje byly umístěny ve stavebních dvorech. Několik takových pracovních táborů se nacházelo i na vymezeném území Moravskotřebovska a Jevíčka. Jednalo se o zázemí vytvořené z několika dřevěných, montovaných budov s hlavní hospodářskou budovou, kde se nacházela kuchyně, sklad a kanceláře. Takto vytvořené tábory byly obehnané plotem (Vymětalík, 2011).

Tábor u Dětrichova u Moravské Třebové byl postaven v druhé polovině roku 1939 a měl na začátku roku 1940 přijmout stavební dělníky, kteří měli pracovat

na úseku Bílá Studně – Městečko Trnávka (Vymětalík, 2011). Byly zde 4 baráky, kuchyně s jídelnou a sociální zařízení. Jelikož ke stavbě tohoto úseku nedošlo, byl tábor využit jako porodnice pro východní dělnice. Tyto ženy zde byly ovšem velmi týrány a vystavovány nepředstavitelným bolestem. V důsledku toho se většina novorozeňat narodila mrtvá. Udává se, že v tomto táboře zahynulo 100–120 žen a dětí. Na místě bývalého pracovního tábora byl postaven pomník obětem porodního tábora (Janda, 2008).

Další pracovní tábor se nacházel v Městečku Trnávce. Byl taktéž zřízen v roce 1939 a ještě na konci tohoto roku zde bylo ubytováno 200 českých dělníků, kteří byli v roce 1941 vystřídáni francouzskými zajatci. V dalším roce došlo k zastavení práce na dálnici a tábor sloužil jako školicí středisko pro poddůstojníky a později přeměněn na rekreační středisko. V dnešní době je areál víceméně opuštěný. V období letních prázdnin jsou tu občas uskutečňovány turnusy dětských táborů.

Několik dalších táborů se nacházelo ještě v Rozstání, Víscce u Jevíčka a přímo v Jevíčku. Mimo těchto zázemí pro pracující dělníky byly také vytvářeny stavební dvory, kde se schovávaly pracovní stroje. Nacházely se zde i dílny, skladiště paliv, garáže, ale i ošetřovny. Jeden z největších stavebních dvorů byl v Moravské Třebové, kde dokonce sídlila pobočka Německé státní organizace pro výstavbu dálnic (Janda, 2008).

Rumpálová studna Mařín

V osadě Mařín, v blízkosti obce Křenov, byla v roce 1970 zahájena stavba studny, která měla být zdrojem pitné vody pro celou osadu. Hloubka studny byla 30 metrů, avšak jak se později zjistilo, nebylo to dostačující, proto se později studna prohloubila do hloubky 68,5 metrů.

Studna je vyzděna kamenem a ve spodní části je ražena ve skále. V polovině hloubky studny, asi v 40 metrech jsou tyto dvě části odděleny jílovým podložím. Současný rumpál měl být vytvořen již v roce 1887, dříve tu měl být pouze jednoduchý rumpál, na který se namotával řetěz s vědrem na konci, což je nevysvětlitelné, protože namotávání řetězu je nemožné již pro hloubku 30 m. Proto jsou zdroje o způsobu funkce rumpálu v době vzniku nedůvěryhodné.

Před několika lety byla rumpálová studna nově opravena a opláštěna. Má podobu z doby 1. světové války a doplněna byla o prosvětlovací okénko. Stojí uprostřed osady Mařín, v katastrálním území Křenov. Není volně přístupná (www.jevicko.cz, 2016).

8.4 Ostatní vybrané zajímavosti a památky

Následující kapitola zahrnuje zajímavosti, které jsou v této oblasti ojedinělé. Jedná se o památky, které dnes představují především význam náboženský, tedy Kalvárii na Křížovém vrchu a pranýř v Křenově. Další památkou zařazenou do této kapitoly je Mladějovská průmyslová dráha.

Mladějovská průmyslová dráha

V roce 1918 byl schválen projekt výstavby nové úzkorozchodné dráhy spojující doly na Hřebči a Mladějovem na Moravě. Výstavbu prováděli váleční zajatci. Část trati byl zprovozněn v roce 1919, a první vlaky začaly převážet lupek a uhlí do Mladějova v roce 1920. Celou dráhu se podařilo zkolaudovat v roce 1924. V osmdesátých letech měly být stávající lokomotivy nahrazeny novými, těžšími, avšak nejdříve muselo dojít k rekonstrukci železnice. Ta se ovšem v roce 1991 zastavila a k obnovení výroby již nedošlo. Šamotka vlastnila několik lokomotiv a také 833 vozů, které sloužily k převozu lupku a uhlí.

Nyní je v bývalém závodě v Mladějově vytvořeno technické muzeum s možností prohlídky jednotlivých expozic a historických strojů, a také projížďkou vlakem s historickou parní lokomotivou po úzkorozchodné dráze nahoru lesním porostem na Hřebečovský hřbet, kde se na konečné stanici konají komentované prohlídky dolu Hugo Karel. Takto organizované výletní projížďky jsou každou prázdninovou sobotu a otevírací doba muzea je od května do září. Další akcí pořádanou průmyslovým muzeem v Mladějově na Moravě je každoroční bitva Mladějov – Blosdorf, při příležitosti uctění památky za padlé při světových válkách (www.mladejov.cz, 2016).

Křížový vrch a Kalvárie

Významnou dominantou Moravské Třebové odkrývající výhled na celé její okolí je Křížový vrch se sousoším Kalvárie znázorňující ukřižovaného Vykupitele „Tři Kříže“. V minulosti to bylo vyhledávané poutní a duchovní místo. Často se zde také lidé ukrývali při válkách, morových či živelných pohromách. Samotná Kalvárie

stojí na úplném konci Křížové cesty, jedná se o barokní sousoší Tří Křížů, na kterém jsou vyobrazeny postavy Panny Marie, dvou andělů a Svatého Jana. Součástí je i sousoší Krista s Pannou Marií, která jsou v životní velikosti umístěna na základové desce.

Křížový vrch je spojen s kostelíkem a hřbitovem a je to dílo Jiřího Pacáka z roku 1723, kdy byla zbudována poutní křížová cesta se čtyřmi kapličkami. Začíná v kostele Nanebevzetí Panny Marie a pokračuje cestou po schodech mrtvých, které byly vytvořeny v roce 1575. Začínají vstupní kamennou branou, na které je nápis: „Selig sind die Todten, die im Herr sterben“, v překladu „Blažení jsou mrtví, kteří zemřeli v pánu“. Odtud lemují cestu 4 barokní kaple probíhající kolem hřbitova až nahoru na Kalvárii. Hřbitov byl až do konce 15. století ve městě u farního kostela, ale za Ladislava z Boskovic byl zrušen a přemístěn na Křížový vrch, kde je jeho součástí také kostel Povýšení sv. Kříže. Ten byl původně dřevěný a až v roce 1609 byl přestavěn na kamenný. Uvnitř jsou 3 dřevěné kříže, které dříve stály na Křížovém vrchu (Loubal, 1995).

Do areálu hřbitova byla přemístěna i kaple sv. Markéty, která dnes slouží jako Lapidárium. O jeho zřízení bylo rozhodnuto v roce 1912 Aloisem Czerným. Byly vytvořeny podstavce pro náhrobníky, které na něj byly vyzdviženy a upevněny ke stěnám. Nejhodnotnějšími sochami je čtveřice náhrobků patřící členům rodu Littwitzů. Jedná se o dva muže, ženu a dítě, kteří zemřeli všichni v roce 1618 a mají vazbu na Ladislava Velena ze Žerotína (Sedlák a kol., 2012). Sochařský styl, který můžeme vidět v lapidáriu, se velmi blízcí podobá výzdobě věže a východního křídla „nového zámku“. Autor byl pojmenován jako Mistr Littwitzovských náhrobníků. Moravskotřebovské lapidárium bylo pokládáno za jediné svého druhu na Moravě a podle slov Vladislavy Říhové „*Může posloužit pro přehlednou orientaci ve stylovém vývoji sedmdesáti let renesančního sochařství, ale můžeme se na ně podívat také jako na specifický pramen osvětlující různé aspekty vytváření a využívání sochařských děl ve veřejném sektoru.*“ (Sedlák a kol., 2012).

Pranýř v Křenově

Na návsi v obci Křenov se nachází barokní pranýř z roku 1732. V té době sem byl umístěn z důvodu veřejného trestání nepoctivých občanů pro potupu před ostatními jako místo hanby a ponížení. Nejprve se jednalo o dřevěný sloup, později byl

rekonstruován na sloup kamenný. Lidé k němu byli přivazováni těžkými, železnými řetězy, a odevzdání ostatním, kteří je mohli jakýmkoliv způsobem potrestat. Jednalo se především o ženy a nepoctivé obchodníky.

V roce 2011 byl zrestaurován a navrácen zpět na náves obce Křenov. Stalo se tak po 289 letech od jeho prvotního vystavění (www.obeckrenov.cz, 2016).

8.5 Přírodní zajímavosti

V regionu vzniklo několik zajímavostí, které jsou úzce spjaty s přírodou. Jsou to především naučné stezky, které byly vytvořeny v rámci projektů Evropské unie, a kterých se v daném území nachází hned několik. Většina z nich vznikla teprve nedávno, a proto je můžeme považovat za poměrně mladé. Do této kapitoly byly zařazeny také přírodní prameny, na jejichž místech byly po jejich objevení postaveny kapličky.

Naučné stezky

V rámci projektu Evropské unie vzniklo v posledních letech na zájmovém území několik naučných stezek. Každá z nich je osobitá. Jedná se o především o naučné, ale také o historické nebo fit stezky.

Naučná stezka Boršovský les byla otevřena v roce 2009 Lesy ČR. Nachází se v katastru Boršov u Moravské Třebové. Jedná se především o naučnou stezku, která je popisována pomocí obrázků, her a naučných materiálů. Je tedy ideální pro děti. Seznámí turisty s historií oblasti, s důlní činností, ale i s okolní přírodou. Trasa začíná v Boršově u Hájenky a pokračuje až nad Hřebečský tunel.

Další stezkou, která vznikla teprve v roce 2013, je historicko-naučná stezka Cesta od Renesance k Baroku. Hlavním důvodem vzniku této stezky byla obnova a dostupnost památek, které nebyly dobře přístupné a vychází z renesanční filosofie humanismu, právě proto, že je Moravská Třebová renesančním městem. Trasa začíná pod zámekem, kde byla postavena „Brána času“, což je architektonická stavba, tvořící časovou osu významných dat v historii Moravské Třebové. Pokračuje historickým jádrem města a končí na Křížovém vrchu. Celková délka stezky je 1,5 km.

Naučná stezka Bělásek se v roce 2008 slavnostně otevřela v Jevíčku, při příležitosti oslav Den Země. Byl přitom zasazen okrasný strom mirabelan červený.

Tento projekt vznikl za podpory ZŠ Jevíčko, Gymnázia Jevíčko a Ekocentra Renata v Bělé u Jevíčka, kde stezka začíná. Dále pokračuje přes Mařínské hradisko, Sanatorium a končí v Jevíčku u Základní školy. Seznámí vás s okolní přírodou a také s historií Malé Hané (www.jevicko.cz, 2016)

Dalšími stezkami v zájmovém území jsou Hřebečské důlní stezky, které mají skoro 70 km a jsou tvořeny 22 zastaveními, na kterých seznamují turisty především se zaniklou důlní činností, ale i geologickými nálezy a kulturními památkami. Pro zdatnější byla v Moravské Třebové postavena Fit stezka, která se nachází v areálu Křížového vrchu. Sestává ze 4 běžeckých tras s 9 zastávkami pro venkovní posilování (www.mtrebova.cz, 2016)

Studánky

Ke každému území se váží pověsti. Většinou jde o místa, na kterých došlo k nějakému zázraku, nebo zjevení nadpřirozené bytosti. I v této oblasti se taková místa vyskytují a váží se k zázračnému uzdravení, spojené s léčivou vodou. Proto na těchto místech byly po nějakém čase vystavěny studánky, které slouží i jako poutní místa pro věřící. I dodnes jsou často vyhledávaná, protože většina lidí věří, že voda z nich je opravdu léčivá.

Holubí studánka

V lesích, těsně pod vrcholem Hušáku, který se táhne mezi obcemi Městečko Trnávka až k Chornicím, se nachází kaplička, ze které vyvěrá vydatný pramen. Leží v 521 m n. m. na západním svahu Hušáku. V blízkosti se nachází lesnická chata.

Pověsti o Holubí studánce jsou hned dvě. První hovoří o tom, že název dostala studánka podle bílé holubice, která dovedla raněného a žíznivého vojáka k prameni, jehož voda ho zázračně uzdravila. I druhá pověst je opředena historií spojující název s bílou holubicí. Ovšem ta se měla zjevit nemocnému statkáři Antonínu z Chornic, který jen stěží chodil a neměl sílu v rukou. Pověst vypráví o tom, jak se mu jedné noci zjevila ve snu krásná paní, která mu, vznášející se nad vrcholem lesa, šeptala, ať se drží bílé holubice, která ho dovede k vydatnému prameni. Ten mu pak vrátí to, co postrádá. Na druhý den vše pověděl své ženě, která holubici viděla před domem. Antonín sebral

veškerou svoji sílu a následoval holubici. Ta ho opravdu zavedla ke studánce, do které ponořil své ruce i nohy a opět v nich pocítil sílu.

Později zde nechal třebovský kníže vybudovat zděnou kapličku, která stojí dodnes. Ani nyní se na studánku nezanevřelo, spoustu lidí sem pravidelně chodí, pijí „zázračnou“ vodu a věří, že je opravdu léčivá. To dokazuje i fakt, že v letních měsících můžeme vidět, na schodech ležící, čerstvé květiny. Zázemí kolem pramene a kapličky je pravidelně udržováno, v blízkosti jsou postaveny také lavičky a vybudováno ohniště. Cesta k prameni je poctivě značena turistickými značkami ze všech příjezdových cest (www.lesycr.cz, 2016)

Mariánská studánka

Na Rychnovském vrchu ve výšce 560 m n. m., který se nachází mezi Hřebčem a Rychnovem na Moravě, můžeme narazit na krásnou kapli Panny Marie, nazývanou Mariánská studánka.

První zmínky z roku 1735, jsou spojeny s pověstí o zázračném uzdravení kováře Jakuba z Lubníku. Ten se při nehodě, kdy přepadl přes sáně, zranil se natolik, že byl odkázán na lůžko. V největších bolestech, kdy ani léky nepůsobily, se rozhodl, že vykoná pouť do Mariazell. Zjevila se mu Panna Marie a žádala ho, aby tuto cestu vykonal. Za finanční pomoci přátel se přes bolesti vydal na svoji pouť. Když došel do lesa nad Rychnov, vyčerpáním ze své nemoci, omdlel. Zdálo se mu opět o Matce Boží, že mu šeptá a prosí ho, ať tuto pouť dokončí. Po probuzení byly veškeré bolesti pryč. Vykonal svoji pouť. Po cestě z Mariazell, odkud si dovezl obrázek Panny Marie, se opět vydal do lesa na místo, kde tenkrát usnul. Přesně na toto místo pověsil obrázek, který po čase zničil déšť. Byl nahrazen dřevěnou soškou Panny Marie. Do toho se vložila i církev, která rozhodla o přemístění sošky do kostela sv. Mikuláše, kde měla být umístěna na hlavní oltář. O tomto zázraku se brzy dozvěděla celá země a Rychnov se stal poutním místem. Pod stromem, kde došlo k uzdravení Jakuba, byl objeven pramen. Vzniklé studánce se začalo říkat Mariánská studánka, kvůli původnímu umístění sošky Panny Marie. V roce 1850 zde byla vystavěna kaplička, která byla později rozšířena o sloupcovou předsíň a křížovou cestu. V letech 1931–1932 byla kaple opravena a posvěcena. Mariánská studánka má dvě poutní místa. První je samotná studánka na Rychnovském kopci, druhým místem je poutní kostel sv. Mikuláše.

I v dnešní době do lesní kaple zavítá spousta turistů i věřících, ať místních, tak i ze širokého okolí. Každou neděli v letních měsících a při příležitosti svátků Nanebevzetí Panny Marie a Zrození Panny Marie se tu uskutečňují pravidelně poutní mše (Nedbal, 2008).

8.6 Socioekonomické zajímavosti

V zájmové oblasti se nachází několik firem, zabývajících se tradiční a dlouholetou výrobou pro ně typických výrobků. Jedná se především o podniky, které byly vytvořeny již v 19. století, avšak dodnes si zachovaly svoji tradici. Jsou to také firmy, které zaměstnávají velkou řadu místních obyvatel. Do této kapitoly je zahrnuto i Sanatorium v Jevíčku, které slouží pro dlouhodobě nemocné.

Miltra B s.r.o

Mlékárna v Městečku Trnávce má již dlouholetou tradici. I přes prosperitu a právě tuto tradici se před pár lety dostala do finančních problémů a na nějaký čas byla výroba z velké části pozastavena.

Začátek historie mlékárny v Městečku Trnávce se datuje až do roku 1900, kdy zde vzniklo Rolnické mlékařské družstvo pro Městečko Trnávku a její okolní obce. Rok poté se rozjela družstevní mlékárna, která byla postavena na ručním pohonu, dalším krokem byl přechod k pohánění pomocí páry. Mlékárna byla založena rodákem ze Senice na Hané, Janem Věnceslavem Pavelkou, za spolupráce trnavského rodáka Rudolfa Pilicha, který se stal prvním ředitelem podniku. Ten byl vybudován na okraji řeky Pacůvky, na Nové Trnávce. Výroba a provoz mlékárny pokračovala i přes první světovou válku nebo hospodářskou krizi. K výrobkům této doby patřily i tvarůžky a plísňový sýr. V roce 1938 byla mlékárna zabavena Němci. Zpět navracena byla Trnávce až po válce, kdy ji družstvo v roce 1947 zrekonstruovalo. Po změnách v hospodářství byla v roce 1952 mlékárna součástí státních Mlékařských závodů Čtyřicet Lánů. Až do privatizace, která proběhla v roce 1993, se trnavský podnik nenavrátil do rukou družstva. Právě po tomto roce bylo rozhodnuto o vybudování nového areálu trnavské mlékárny, protože původní prostory na tak velkou výrobu nestačily. Nové místo bylo vytvořeno u vlakového nádraží na konci vesnice, a výroba zde byla zahájena v roce 2005.

V roce 2011 podnik zpracoval 63 miliónů mléka na zpracování 3180 tun eidamských sýrů, 480 tun tvarohu a 220 tun másla. Dalšími výrobky bylo i mléko, zákys nebo smetana. Po tomto roce došlo k finanční krizi a změnám ve vedení. Podnik postupně začal propouštět zaměstnance a na nějaký čas se výroba úplně zastavila. Nyní trnavskou mlékárnu koupila firma Agro2000, která obnovila alespoň částečně výrobu. K původní výrobě se ale nejspíše firma už nikdy nevrátí (Višňa, 2014).

Hedva a.s.

Hedva, sídlící v Moravské Třebové, je firma zpracovávající hedvábí a bavlnu. Má již dlouholetou tradici, která se datuje do roku 1828, kdy poprvé zahájila provoz.

Byla to jedna z prvních hedvábnických tkalcoven a bareven v českých zemích. Nahradila manufakturní výrobu a po roce 1900 byla rozšířena o umělohedvábné tkaniny z viskózy a syntetického hedvábí. Po privatizaci patří HEDVA, a.s. k výhradně českým výrobcům. Veškerá výroba je nyní soustředována do tkalcovny a barevny v Moravské Třebové, která spolupracuje s několika dalšími firmami, s kterými tvoří koncern. Sortiment byl doplněn v roce 2008 o polyakryl. Hedva koupila od belgické společnosti obchodní značku „Cyr Gambier“, která je nabízena na trh jako tkanina pro zahradní nábytek a dětské kočárky. Hedva se orientuje na výrobu tkanin na spací pytle, stany, batohoviny, tkaniny pro zdravotnictví nebo třeba filtry (www.hedva.cz, 2016).

Toner s.r.o.

Firma Toner započala výrobu v Moravské Třebové v roce 1883. Provoz otevřel moravskotřebovský rodák Franz Bibus. O několik let později, v roce 1892 byl provoz na vysoké úrovni a můžeme hovořit o poměrně širokém sortimentu výroby kovových příborů. V prvopočátku převažovala klasiky ruční výroba, která se později přeměnila na manufakturní. V dnešní době se jedná o převážně strojní výrobu, která umožňuje velkou nabídku výběru výrobních linií pro domácnost (www.toner.cz, 2016).

Czech blades s.r.o

Czech blues nebo také Diu, Astra nebo Gillette je firma nacházející se v Jevíčku. Její tradice je již více než 50 let a jedná se o jednu z předních světových producentů holicích a průmyslových čepelek, kterých firma vyrobí více než 800 milionů ročně. Ty se dováží do Afriky, Asie, ale také Indonésie, Hongkongu nebo Malajsie (www.jevicko.cz, 2016).

Sanatorium Jevíčko

V roce 1908 Zemský sněm rozhodl o vybudování 2 léčebných ústavů v zemi pro pacienty dlouhodobě léčené s tuberkulózou. V roce 1914 byla stavba zahájena, ale po vypuknutí 1. světové války došlo k zastavení veškerých stavebních prací. Rok poté byla vláda donucena stavbu dokončit z důvodu péče o zraněné vojáky a v roce 1916 byl ústav provizorně otevřen a jeho první oficiální název zněl: „Jubilejní zemská léčebna plicní císaře Františka Josefa I. v Jevíčku.“ K léčení nemocných tuberkulózou začal ústav sloužit až po dvou letech a až v roce 1926 byla celá stavba dokončena. Brzy se sanatorium stalo tak významným, že muselo dojít k přístavbě dalších budov a také tzv. „Lesního pavilonu“, který sloužil pro pacienty s lehčím průběhem nemoci. V 50. letech 20. století došlo k rekonstrukci sálů a pokojů pro lékaře. Celý areál je významný také z hlediska úpravy lesoparku, který nese prvky arboreta. Ředitelem ústavu se stal MUDr. Rudolf Lubojacký, který léčebnu natolik vyzdvihl, že se dostala na přední místa jak u nás, tak i v zahraničí a celé Evropě. Po návštěvě prezidenta T. G. Masaryka se sanatorium přejmenovalo na Masarykovu plicní léčebnu. Po roce 1972 se jevíčský ústav stal jediným svého charakteru v Čechách, který léčil i mimoplicní tuberkulózu a v roce 1995 se péče rozšířila i na léčebnou rehabilitaci (www.olujevicko.cz, 2016).

8.7 Ubytování

Ubytovací kapacity regionu jsou dle mého názoru poddimenzované, a proto mohou být i limitujícím faktorem rozvoje turistického ruchu. V rámci ubytovací kapacity sice mohou nedostatek lůžek saturovat pensiony, ale těchto zařízení v regionu je také malé množství. V letních měsících je k dispozici internát ISS v Moravské Třebové. Pro lepší přehlednost jsou možnosti ubytování shrnuty v následující tabulce.

Tabulka 1 Ubytovací zařízení MAS

Název	Typ	Místo	Cena/os./noc	Provoz
Penzion Best	Penzion	Moravská Třebová	700kč	Celoročně
V podzámčí	Penzion	Moravská Třebová	500kč	Celoročně
Alster	Hotel	Jevíčko	575kč	Celoročně
Hotel Morava	Hotel	Jevíčko	600kč	Celoročně
Trnavský Grunt	Penzion	Městečko Trnávka	200kč	Celoročně
Třebovská	Hotel	Moravská Třebová	600-900kč	Celoročně
Internát ISS	Internát	Moravská Třebová	100kč	Letní prázdniny

Obr. 5 Mapa turistických zajímavostí v oblasti

Zdroj: vlastní zpracování, mapový podklad Arc ČR 500 ©. WMS Základní mapy ČR

9 Turistické okruhy

V návaznosti na předchozí kapitolu bylo pro potřeby práce navrženo několik turistických tras v závislosti na použitém dopravním prostředku. Daná aktivita byla zvolena z důvodu chybějících doporučení a informačních materiálů, které by případného návštěvníka v podobě ucelené trasy provedla po nejzajímavějších místech regionu. Navržené trasy byly koncipovány pro cykloturistiku, pěší turistiku, případně s využitím automobilu. Navržené trasy začínají vždy v dopravních centrech regionů, což jsou města Jevíčko a M. Třebová, která mají dobrou dopravní dostupnost veřejných prostředků (vlak, autobus). Trasy navržené pro pěší a cyklisty zde začínají i končí. U autodopravy byl předpoklad využití maximální mobility, případně dvoudenní trvání.

Přehled tras a zastávek je uveden v příloze 1. Příloha 3 potom zachycuje vlastní průběhy tras s výškovým profilem a tematickou legendou zastávek. Připravené karty jednotlivých tras představují materiál využitelný k propagaci nebo do informačního centra pro potřeby turistů. Karty by mohly být rozšířeny o stručnou charakteristiku jednotlivých zastavení. Tyto informace jsou však součástí bakalářské práce.

10 Závěr

Bakalářská práce je zaměřena na rozvoj turistického potenciálu v oblasti Moravskotřebovska a Jevíčka, kde také působí místní akční skupina a území je vymezeno hranicemi její oblasti, z důvodu vzájemné spolupráce, jelikož výstupy díla budou použity pro potřeby MAS.

V první části práce byly stanoveny její cíle a metodika. Následující kapitola se soustředila na fyzicko-geografickou charakteristiku území, na kterou navazuje stěžejní část práce, kde jsou shrnuty památky a další zajímavosti dané oblasti. Důraz je kladen na vyzdvihnutí zajímavých míst a památek na tomto území, z nichž většina z nich je částečně zapomenutá i přes jejich jedinečnost a historický význam, a to především pro turisty, ale také místní obyvatele. Součástí jsou také vybrány socioekonomické pozoruhodnosti, jež zahrnují firmy déle působící na tomto území, pro které je typická tradiční výroba produktů, které sahají až do 19. století.

V hlavní části bakalářské práce byly vybrány památky tak, aby oslovily co největší počet návštěvníků. Na všech památkách byl proveden terénní výzkum, díky kterému mohlo dojít k jejich fotodokumentaci, která má sloužit především pro lepší představu a také přehled o aktuálním stavu památek. K většině z nich vedou pěkné, zpevněné cesty, upravované a značené tak, aby bylo zajištěno co největší pohodlí pro návštěvníky. Jedinou památkou, na kterou nebyla cesta upravená, a také špatně označena turistickými značkami, a tím pádem náročnější, bylo hradisko Plankenberk u Biskupic. Do práce je také zahrnut výčet přírodních památek a rezervací, kterých je v zájmovém území hned několik.

Součástí práce bylo navrženo 10 turistických tras, které představují vybrané zajímavosti a památky regionu. Pro tyto trasy byly vytvořeny tematické karty s mapovými výstupy a profilem trasy pro potřeby pěší turistiky, cykloturistiky i individuální autodopravy.

11 Summary

The bachelor thesis is focused on the landmarks and historical interests of the area situated in district Svitavy, region Pardubice. The area falls within the scope of the National Network of Action Groups Moravskotřebovsko and Jevicko.

The thesis summarizes and analysis local sights, with a view to their origin and history. Majority of presented landmarks are castles and its ruins (eg. Castle Moravská Třebová), but also observation towers, fountains and other important historical places. The selection of companies that manufacture traditional local products since the 19th century is also presented.

The thesis complements theoretical findings with pictures and maps which characterize the geography of researched territory.

12 Použité zdroje

Literatura

Balatka, B. Kalvoda, J.: Geomorfologické členění reliéfu Čech. 1. vydání, Kartografie Praha, a. s., 2006, 80 s.

Cendelín, D.: Mařínské hradisko ve světle komunikačních souvislostí a fortikačních anomálií. In: Vlastivědný věstník moravský. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2004, s. 285-297.

Culek, M. a kol.: Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha, 1996, 347 s.

Demek, J. Bílina, J.: Z nížin do hor: Geomorfologické jednotky České republiky. 1. vydání. Academia, Praha 2012, 343 s.

Demek, J. Mackovčín, P. a kol.: Zeměpisný lexikon ČR: Hory a nížiny. 2. vydání. AOPK ČR, Brno 2006, 582 s.

Faltysová, H. Bárta, F. a kol.: Pardubicko. In Mackovčín, P a Sedláček, M.: Chráněná území ČR, svazek IV. Agentura přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha 2002, 316 s.

Frieb, L. Havlíček, K.: Plán péče o ZCHÚ PP Hradisko. Lesoprojekt východní Čechy, s. r. o., 2008, 14 s.

Gruntová, J. Vašek, F.: Období let 1918-1945. In Nekuda, V.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2002. s. 185-244.

Hampl, J. Hradiska našeho kraje. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 1970. s 17-21.

Hudec, J.: Záchranný archeologický výzkum nádvoří zámku v Moravské Třebové. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 1998. s 5-9.

Hauptman, I. Kukul, Z. Pošmourný, K a Bičík, I.: Půda v České republice. Consult, Praha 2009, 255 s.

Híkl, R.: Moravská Třebová. Náčrt jejích dějin. Okresní osvětová rada, Moravská Třebová 1949, 122 s.

Houzar, S.: Geologie, mineralogie a nerostné suroviny. In Nekuda, V.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2002. s. 9-17.

Janda, T.: Nedokončená dálnice Vratislav – Brno – Vídeň v okolí Moravské Třebové. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 2012-2014. s 40-46.

Janda, T.: Nedokončená dálnice Berlín – Vratislav – Vídeň. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 2006. s 28-31.

Janda, T. Lídl, V.: Německá průchozí dálnice: 1. díl, Severní úsek. Ředitelství silnic a dálnic ČR. Praha 2008. 58 s.

Krejčí, M.: Zaostrěno na přírodní bohatství Pardubického kraje. Destinační společnost Východní Čechy, Pardubice 2010, 2 s.

Lancinger, L. Svoboda, L.: Hrad Cimburk u Městečka Trnávky. 1. vydání. Památkový ústav středních Čech. Praha 1995. s. 29-36.

Loubal, L.: Městská památková rezervace Moravská Třebová. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 1995. s 3-7.

Mackerle, J. a kol.: Moravskotřebovský okres: Vlastivěda Jevíčska, Svitavska a Moravskotřebovska. 1. vydání. Jevíčko 1946. 186 s.

Mach, J.: Fauna. In Nekuda, V.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2002. s. 75-104.

Matějčková, A. Vích, D.: Pravěké osídlení. In Nekuda, V.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2002. s. 115-122.

Mládek, J.: Plán péče o PR Dlouholoučské stráně na období 2009 – 2018. Moravská Třebová 2005, 31 s.

Nekuda, V.: Období středověku do válek husitských.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno 2002. s. 125-143.

- Plaček, M. Procházka, R.: K historii hradu Vraní Hory a Plankenberka. Severní Morava 1986. s. 24-27.
- Plech, F.: Jevíčko – městská věž. 1. vydání. Jevíčko 2009, 53 s.
- Profantová, N. Vích, D.: Raně středověké osídlení Malé Hané na pomezí Čech a Moravy. Přehled výzkumů 48/1-2, 2008, s. 133–164.
- Quitt, E.: Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV Brno, Brno 1971.
- Sedlák, J. a kol.: Cesta od renesance k baroku. Slavné stavby Moravské Třebové. Praha, 2012. 224 s.
- Skřivánek, M.: Odsun Němců ze Svitavska 1945 - 1947. Hradec Králové, 1995, 206 s
- Sopoušek, K.: Ekologie a ochrana přírody. In Nekuda, V. : Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno, 2002. s. 104-112.
- Sopoušek, K.: Květena a vegetace. In Nekuda, V. : Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno, 2002. s. 57-74.
- Sučková, K. Abušínov, R.: Kamenný klíč: Staroslovanské hrady, Slovanská hradiště v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 2. vydání. Příbram, 2005. 384 s.
- Šmeral, J.: Biskupice 1262-2012: Dějiny obce. 1. vydání. Jevíčko, 2014. 135 s.
- Tomášek, M.: Atlas půd České republiky. 1. vydání. Český geologický ústav, Praha 1995, 36 s.
- Tomášek, M.: Půdy České republiky. 4. vydání. Česká geologická služba, Praha 2007, 67 s.
- Višňák, R.: Plán péče o přírodní památku Pod Skálou za období 2008-2017.
- Vích, J.: Fauna. In Nekuda, V.: Moravskotřebovsko, Svitavsko. Muzejní a vlastivědná společnost v Brně, Brno, 2002. s. 75-104.
- Vlach, J. Kubíček, J.: Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960. 1. vydání. Profil, Ostrava 1968, 234 s.
- Vojkovský, R.: Cimburk: Zřícenina hradu nad Městečkem Trnávku u Moravské Třebové. 1. vydání. Bitter 2014. 39 s.

Vymětalík, J.: Průběžná dálnice Vídeň – Vratislav v okrese Moravská Třebová. In Moravskotřebovské vlastivědné listy. Městské muzeum v Moravské Třebové, Moravská Třebová 2010. s 54-61.

Internetové zdroje:

ARCDATA PRAHA: ArcČR ® 500 [online]. © 2016 [cit. 2016-4-10]. Dostupné z: <<http://www.arcdata.cz/produkty-a-sluzby/geograficka-data/arccr-500/>>

CENIA: Národní geoportál INSPIRE © 2016 [cit. 2016-4-10]. Dostupné z: <<http://geoportal.gov.cz/>>

Czech Blades [online]. © 2016 [cit. 2016-4-1]. Dostupné z: <<http://www.jevicko.cz>>

Dřevěný pranýř [online]. © 2016 [cit. 2016-4-17]. Dostupné z: <<http://www.obeckrenov.cz>>

Hedva [online]. © 2016 [cit. 2016-4-5]. Dostupné z: <<http://www.hedva.cz>>

Holubí studánka [online]. © 2016 [cit. 2016-4-10]. Dostupné z: <<http://www.lesy.cz>>

Hradisko Radkov [online]. © 2016 [cit. 2016-4-5]. Dostupné z: <<http://hradyzriceniny.cz>>

Hřebečské důlní stezky [online]. © 2016 [cit. 2016-4-11]. Dostupné z: <<http://www.hrebecskedulnistezky.cz>>

Hřebečské stezky a muzea [online]. © 2016 [cit. 2016-3-27]. Dostupné z: <<http://www.hrebecskedulnistezky.cz>>

Mariánská studánka [online]. © 2016 [cit. 2016-3-9]. Dostupné z: <<http://www.rychnovnm.cz>>

Miltra [online]. © 2016 [cit. 2016-4-20]. Dostupné z: <<http://hrebecsko.estranky.cz>>

Mladějovská průmyslová dráha [online]. © 2016 [cit. 2016-3-2]. Dostupné z: <<http://www.mladejov.cz>>

Naučná stezka Bělásek [online]. © 2016 [cit. 2016-4-16]. Dostupné z: <<http://www.belaujev.net>>

Naučná stezka Boršovský les [online]. © 2016 [cit. 2016-4-21]. Dostupné z: <<http://www.hrebecskedulnistezky.cz>>

Naučná stezka Od renesance k baroku [online]. © 2016 [cit. 2016-4-16]. Dostupné z: <<http://www.moravskatrebova.cz>>

Odborný léčebný ústav Jevíčko [online]. © 2016 [cit. 2016-4-21]. Dostupné z: <<http://www.olujevicko.cz>>

Rozhledna Pastýřka Hřebečské důlní stezky [online]. © 2016 [cit. 2016-4-1]. Dostupné z: <<http://www.moravskatrebova.cz>>

Rozhledna Strážný vrch [online]. © 2016 [cit. 2016-4-11]. Dostupné z: <<http://www.rozhledny.cz>>

Rumpálová studna [online]. © 2016 [cit. 2016-4-17]. Dostupné z: <<http://www.jevicko.cz>>

Toner s.r.o. [online]. © 2016 [cit. 2016-4-5]. Dostupné z: <<http://www.toner.cz>>

WMS služby:

Půdní mapa 1: 50 000 [online]. © 2016 [cit. 2016-4-17]. Dostupné z:

<http://mapy.geology.cz/arcgis/services/Pudy/pudni_typy50/MapServer/WmsServer>

Prohlížeční služby AGS

Prohlížeční služba AGS Základní mapy ČR [online]. © 2016 [cit. 2016-4-28]. Dostupné z: <<http://ags.cuzk.cz/ArcGIS/rest/services/zm/MapServer>>

Prohlížeční služba AGS Národní geoportál INSPIRE [online]. © 2016 [cit. 2016-4-28]. Dostupné z: <<http://geoportal.gov.cz/arcgis/services>>

Přílohy

Seznam příloh

Příloha 1 Turistické okruhy (vázaná)

Příloha 2 Fotodokumentace (volná na CD)

Příloha 3 Mapové listy okruhů (volná na CD)

Příloha 1 – Turistické okruhy

1. Turistický okruh (automobil)

Místa zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Popis trasy	Čas
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	0 km	Zámek Moravská Třebová, Stezka od renesance k baroku, Křížový vrch	0 min
Rychnov na Moravě	49.8269897N, 16.6369775E	10 km	Mariánská studánka	16 min
Mladějov na Moravě	49.8236119N, 16.5914014E	13,9 km	Mladějovská průmyslová dráha	24 min
Dětrichov u Moravské Třebové	49.7875508N, 16.7086461E	25,3 km	Pomník na místě pracovního tábora	44 min
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	32,8 km	Oběd	54 min
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	32,8 km	Rozhledna Pastýřka	54 min
Hřebeč	49.7483014N, 16.5739778E	41,1 km	Mladečské důlní stezky	1h 3 min

2. Turistický okruh (automobil)

Místa zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Popis trasy	Čas
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	0 km	Odjezd	0 min
Radkov	49.7381514N, 16.7408325E	7,4 km	Hradisko Radkov	13 min
Městečko Trnávka	49.7091869N, 16.7246964E	11,3 km	Zřícenina hradu Cimburk	19 min
Vraní hora	49.7187883N, 16.8238308E	19,3 km	Hradisko Vraní Hora	29 min
Biskupice	49.6472608N, 16.7576553E	32,3 km	Hradisko Plankenberk	47 min
Jevíčko	49.6325311N, 16.7116500E	36,5 km	Oběd	54 min
Jevíčko	49.6325311N, 16.7116500E	36,5 km	Stezka Bělásek	54 min
Křenov	49.6802608N, 16.6284803E	45,4 km	Mařínské hradisko, pránýř, studna	1h 5 min
Přední Arnoštov	49.6872581N, 16.6676189E	48,8 km	Holubí studánka	1h 10 min
Městečko Trnávka	49.7091869N, 16.7246964E	49,8 km	Konec trasy	1h 12 min

3. Turistický okruh (Cyklistika)

Místa zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Popis trasy	Čas
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	0 km	Zámek Moravská Třebová, Stezka od renesance k baroku, Křížový vrch	0 min
Rychnov na Moravě	49.8269897N, 16.6369775E	10 km	Mariánská studánka	44 min
Mladějov na Moravě	49.8236119N, 16.5914014E	13,9 km	Mladějovská průmyslová dráha	1h 3 min
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	27,3 km	Oběd	1h 26 min
Moravská Třebová	49.7461739N, 16.6635072E	30 km	Rozhledna Pastýřka	1h 47 min
Hřebeč	49.7858683N, 16.5819681E	41,2 km	Rozhledna Strážný vrch, Mladečské důlní stezky	2h 50 min
Moravská Třebová	49.7603900N, 16.6593792E	50,7 km	Ubytování	3h 10 min

4. Turistický okruh (cyklistika)

- Vlakem z Moravské Třebové

Místa zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Popis trasy	Čas
Jevíčko	49.6321956N, 16.7112550E	0km	Městská věž, naučná stezka bělásek	0 min
Sanatorium	49.6341967N, 16.6725583E	3,6 km	Sanatorium	15 min
Bělá u Jevíčka	49.6382822N, 16.6460794E	5,4 km	Konec stezky Bělásek	23 min
Křenov	49.6797586N, 16.6296431E	11,8 km	Pranýř	50 min
Mařín	49.6709275N, 16.6511864E	15,2 km	Rumpálová studna, Mařinské hradisko	1h 10 min
Přední Arnoštov	49.6883939N, 16.6970631E	23,6 km	Holubí studánka	1h 22 min
Městečko Trnávka	49.7091847N, 16.7242714E	27,7 km	Oběd	1h 29 min
Městečko Trnávka	49.7085742N, 16.7333264E	28, 2 km	Cimburk	1h 33 min
Jevíčko	49.6321956N, 16.7112550E	42,1 km	Konec trasy	2h 37 min

5. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení „U Tety“ – Hřebeč

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis trasy	Celkový čas
Mladečské důlní stezky	49.7477561N, 16.5790731E	8,9 km	Naučná stezka Mladějovské důlní stezky	2 h 45 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Čas	Délka (km)
Vyhliídka "U tety"	49.7477703N, 16.5790758E	0 min	0 km
Vyhliídka Altán	49.7549656N, 16.5814578E	14 min	0,867 km
Vyhliídka nad Doly	49.7664567N, 16.5822944E	32 min	1,972 km
Bývalý důl Josefka	49.7753331N, 16.5797197E	50 min	3,15 km
Bývalý důl Gerhard	49.7695958N, 16.5854703E	1h 8 min	4,203 km
Rozcestník "Pod mostem"	49.7532397N, 16.5916500E	1h 42 min	6,158 km
Vyhliídka "U tety"	49.7477703N, 16.5790758E	2h 45 min	8,9 km

6. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení Jevíčko

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis trasy	Celkový čas
Stezka Bělásek Jevíčko	49.6325311N, 16.7116500E	13,5 km	Naučná stezka Bělásek (Městská věž Jevíčko, mosty H. dálnice, Sanatorium)	4 h 1 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Čas	Délka (km)
Jevíčko	49.6330292N, 16.7117828E	0 min	0 km
Sanatorium	49.6336128N, 16.6666789E	1h 18 min	4,3 km
Bělá u Jevíčka	49.6380878N, 16.6450494E	1h 52 min	6,1 km
Jevíčko	49.6330292N, 16.7117828E	4h 1 min	13,5 km

7. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení Křenov

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis trasy	Celkový čas
Křenov	49.6798344N, 16.6294269E	5,6 km	Pranýř, Mařínské hradisko, Rumpálová studna	1h 32 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Čas	Délka (km)
Pranýř	49.6796925N, 16.6288264E	0 min	0 km
Mařínské hradisko	49.6729197N, 16.6468936E	44 min	2,4 km
Rumpálová studna	49.6706700N, 16.6508203E	49 min	2,6 km
Křenov - náměstí	49.6796925N, 16.6288264E	1h 32 min	5,6 km

8. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení Moravská Třebová

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis trasy	Celkový čas
Moravská Třebová	49.7562339N, 16.6650106E	7,068 km	Stezka od renesance k Baroku, Křížový vrch, Pastýřka	2h 3 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Celkový čas
Brána času	49.7560050N, 16.6650428E	0 km	0 min
Zámek Moravská Třebová	49.7567053N, 16.6662336E	0,143 km	2 min
Schody mrtvých	49.7571142N, 16.6690875E	0,351 km	5 min
Kalvárie	49.7577933N, 16.6749025E	0,931 km	15 min
Rozhledna Pastýřka	49.7462311N, 16.6643131E	4,09 km	1h 4 min
Brána času	49.7560050N, 16.6650428E	7,068 km	2h 3 min

9. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení Městečko Trnávka „U Valacha“

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis trasy	Celkový čas
Městečko Trnávka	49.7087806N, 16.7261917E	8,8 km	Cimburk, Holubí studánka	2h 14 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Čas
Městečko Trnávka	49.7087806N, 16.7261917E	0 km	0 min
Cimburk	49.7082186N, 16.7328119E	1,25 km	22 min
Holubí studánka	49.6887047N, 16.6977503E	5,75 km	1h 55 min
Městečko Trnávka	49.7087806N, 16.7261917E	9,35 km	2h 14 min

10. Turistický okruh (pěší)

- Možnost občerstvení Moravská Třebová

Místo okruhu	Souřadnice	Celková délka (km)	Popis	Celkový čas
Moravská Třebová	49.7572328N, 16.6718408E	6,87 km	Fit stezka, Křížový vrch, Třebovské hradisko	2h 10 min

Místa jednotlivých zastavení	Souřadnice	Délka (km)	Čas
Křížový vrch	49.7572631N, 16.6717161E	0 min	0 min
Kalvárie	49.7577933N, 16.6749025E	0,231 km	3 min
Fit stezka	49.7570692N, 16.6756642E	0,476 km	9 min
Třebovské hradisko	49.7687675N, 16.6813075E	3,78 km	1h 9 min
Brána času	49.7560050N, 16.6650428E	6,207 km	1h 56 min
Schody mrtvých	49.7571142N, 16.6690875E	6,563 km	2h 3 min
Křížový vrch	49.7572631N, 16.6717161E	6,870 km	2h 10 min

